

Jaarbericht 2017

GGD West-Brabant

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Jaarbericht 2017

Inhoudsopgave

Jaarbericht 2017 GGD West-Brabant	1
Jaarbericht 2017 Inhoudsopgave	2
Voorwoord	4
Jaarverslag	6
1 PREVENTIE VAN INFECTIEZIEKTEN	7
Team Infectieziektebestrijding	7
Team Seksuele Gezondheid	9
Team Reizigersadvisering	10
Team Tbc	11
2. JEUGDGEZONDHEIDSZORG	13
3 LOKAAL GEZONDHEIDSBELEID	17
Team Onderzoek	18
4 GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING	21
Team Preventie & Gezondheid	21
Team Toezicht en Technische Hygiënezorg	23
Team Gezondheid, Milieu en Veiligheid	24
5 KWETSBARE GROEPEN	27
Team Openbare Geestelijke Gezondheidszorg	28
Team Forensische Geneeskunde	29
PSHi en PSHOR	29
Projectteam camping Fort Oranje	30
6 DE GHOR	32
7 Overige Afdelingen	34
1. Paragraaf Bedrijfsvoering	36
1.1. Het Service Centrum	36
1.2. Huisvesting	36
1.3 Inkoop	37
1.4 Informatiebeheer	37
2. Paragraaf Financiering	38
2.1 Liquiditeitsbeheer	38
2.2 Kasgeldlimiet	38
2.3 Renterisico vaste schulden (zie bijlage 3: Staat van langlopende leningen)	38
2.4. Vermogensstructuur en financiering (GGD)	38

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

3. Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing.....	39
3.1. Beleid omtrent weerstandsvermogen en risico's.....	39
3.2. Kengetallen.....	40
3.3. Beschikbare weerstandscapaciteit.....	40
3.4. Benodigde weerstandscapaciteit – op basis van de risico-inventarisatie	40
4. Paragraaf Samenwerkingsverbanden.....	42
4.1. Het Service Centrum (HSC)	42
4.2. Stichting Sociale Wijkteams Oosterhout.....	42
4.3. Stichting Jeugdgezondheidszorg West-Brabant.....	42
4.4. Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid.....	42
4.5 GHOR Midden- en West-Brabant.....	43
4.6 CJG Breda.....	43
5. Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen.....	44
6. Organisatie en Medewerkers	44
Jaarrekening 2017	46
1. Grondslagen.....	47
2. Balans per 31 december 2017	49
3. Toelichting op de balans per 31 december 2017	50
4. Niet in balans opgenomen verplichtingen	56
5. Overzicht baten en lasten 2017 GGD West-Brabant.....	57
6. Toelichting op het overzicht baten en lasten 2017.....	58
6.1. Baten.....	58
6.2. Lasten.....	59
6.3 Resultaat.....	61
7. Wet normering bezoldiging topfunctionarissen.....	62
Overige gegevens.....	64
1. Resultaatbestemming	65
2. Bestuursverklaring.....	66
3. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	67
1. Bijlagen	68
1.1 Staat van vaste activa	69
1.2 Staat van reserves en voorzieningen.....	70
1.3 Staat van langlopende leningen.....	71
1.4. Bestuurssamenstelling.....	72
1.5 Kostenverdeelstaat – het service centrum.....	73
1.6 Jaarverslag kwaliteit	74
1.7 Exploitatieoverzicht bureau Gezondheid Milieu en Veiligheid / GHOR Midden en West Brabant en jeugdgezondheidszorg 0 – 4 jarigen	75
1.8 Toelichting Reserves en voorzieningen	76

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Voorwoord

PROFESSIONALS MET PASSIE, BETROKKEN en VERBINDEND, dat zijn onze kernwaarden. Hiermee drukken wij uit waar we trots op zijn bij GGD West-Brabant, waar onze organisatie in uitblinkt en wat ieders persoonlijke kracht is. En ook in 2017 hebben we die kernwaarden weer in de praktijk gebracht. Op die manier hebben we in samenspraak met gemeenten, maatschappelijke organisaties en bewoners veel bereikt. In dit jaarbericht rapporteren wij graag over onze inzet en resultaten in het jaar 2017.

Gedurende het jaar is er voor twee dossiers in het bijzonder veel aandacht geweest. Het eerste halfjaar stond vooral in het teken van de harmonisatie van de jeugdgezondheidszorg. Met onze partners, ambtenaren, ons DB en ons AB hebben we er hard aan gewerkt om afspraken te maken over de financiën, het bereiken van ons doel, de lokale invulling en de tijdsplanning. Niet alleen was het vanwege historische verworvenheden pittig om tot inhoudelijke overeenstemming te komen, ook de ambtelijke en bestuurlijke relatie kwam onder druk te staan. Rond de tijd dat dit proces in een rustiger vaarwater kwam en de besluitvorming rondom de harmonisatie plaatsvond, verplaatste de focus zich naar onze inzet voor de bewoners van camping Fort Oranje. Vanaf de zomermaanden schaalden we samen met de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant op naar een GRIP 4-situatie en hebben we onze crisisorganisatie ingezet. Op deze manier hebben we veel kwetsbare campingbewoners kunnen helpen. Tientallen collega's hebben hieraan hun steentje bijgedragen door deskundigheid in te zetten en hulp te bieden. Een belangrijk en mooi leerpunt in deze crisissituatie is geweest dat wat begon als een veiligheids- en handhavingprobleem uiteindelijk succesvol multidisciplinair is aangepakt met expliciete aandacht voor de humanitaire kant.

Op het gebied van de infectieziektebestrijding worden we in toenemende mate geconfronteerd met de gevolgen van de globalisering, veranderingen in de maatschappij, de afnemende vaccinatiëgraad, de toename van antibioticaresistentie en de dreiging van zoönosen. Het bestuurlijke akkoord dat hierover in 2017 is bereikt maakt het mogelijk om in de komende jaren te investeren in dit vakgebied. Voor het effect van intensieve veehouderij op de gezondheid van mensen die in de omgeving wonen is er in het afgelopen jaar al veel aandacht geweest. De GGD'en in Brabant hebben een dierenarts aangesteld om goed te kunnen anticiperen op onderwerpen zoals intensieve veehouderij en ook OneHealth, een grensoverschrijdend project met veel cross overs tussen verschillende onderwerpen, disciplines en rollen. Het bredere onderwerp van de gezonde leefomgeving was op zijn beurt een belangrijk item in de politieke handreiking die we afgelopen jaar hebben opgesteld. Daarmee hebben we de West-Brabantse politieke partijen ter voorbereiding op de lokale verkiezingen van 2018 geïnformeerd over belangrijke onderwerpen op het gebied van de publieke gezondheid.

Innovativiteit hebben we getoond in samenwerkingen met niet alleen andere zorg- en welzijnspartijen, maar ook bijvoorbeeld cultuurpartners zoals de bibliotheek en gemeenten en kinderopvang over voor- en vroegschoolse educatie. Ook met milieupartners zoals de Omgevingsdienst en waterschappen en met partners die zich bezighouden met de inrichting van de openbare ruimte, zoals ingenieursbureaus en gemeenten, zijn we samenwerkingen aangegaan. Daarin staat - in de geest van de komende Omgevingswet - een gezonde leefomgeving centraal. Op het gebied van de gezondheid en vitaliteit van asielzoekers met een verblijfsstatus (statushouders) hebben we in 2017 een regierol gehad. Het resultaat daarvan was dat er overzicht was over de ingezette hulpverlening voor deze groep. De GGD mocht hiervoor rekenen op extra financiering vanuit de West-Brabantse gemeenten en zal deze inzet in 2018 in het reguliere pakket laten landen. Voor een andere kwetsbare groep, de dak- en thuislozen in onze regio, hebben we gezorgd dat we ze kunnen blijven helpen met sociaal-medische zorg. Die extra sociaal-medische zorg hebben we ook succesvol ingezet voor een groep prostituees die graag wil stoppen met hun werk. Op het gebied van monitoring en onderzoek was de lancering van www.brabantscan.nl een

Debatte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

belangrijke ontwikkeling. Op deze website presenteren we de resultaten van de 4-jaarlijkse ouderen- en volwassenenmonitor. Daarnaast hebben we in 2017 voortgang geboekt rondom datagedreven publieke gezondheid met partners zoals de academische werkplaats TRANZO. Onder meer zijn we begonnen met het werken met elkaars data en met het verbinden van verschillende databronnen.

Op het gebied van de interne organisatie hebben we met onze zelforganiserende teams de klantgerichtheid, klantbeleving en dienstverlening verder ontwikkeld. We hebben een klachtenfunctionaris aangesteld en een nieuwe klachtenregeling opgezet om eventueel ongenoegen van cliënten te behandelen en nemen deel aan een landelijke geschillencommissie. De toegekende verlenging van het HKZ-certificaat laat zien dat we de kwaliteit van onze zorg zeer serieus nemen, de klant centraal stellen en onze dienstverlening continu verbeteren. Met onze ervaringen en visie rondom 'GGD Demarreert' hebben we veel collega-GGD'en en andere organisaties geïnspireerd. Een van de punten op dit gebied die ontwikkeling behoeven is dat onze online dienstverlening minder uitgebreid is dan we wensen; daarop gaan we in 2018 verder investeren. Een ander aandachtspunt is de constatering dat Het Service Centrum, de organisatie die onze bedrijfsprocessen ondersteunt, niet optimaal functioneert. De achtergronden daarvan zijn geanalyseerd en er zijn stappen ondernomen om de diensten van HSC minder complex en meer gefocust te maken. Deze organisatieveranderingen voeren we uit in 2018. Op het gebied van inkoop, huisvesting en financiën zijn we inhaal slagen aan het maken waardoor er naar boven komt dat we verbeteringen hebben te realiseren ten aanzien van formele onrechtmatigheden op aanbesteding en investeringen.

Een tragisch dieptepunt in 2017 was het overlijden van twee GGD-collega's. Beide waren zij zeer geliefde medewerkers, die onverwacht zijn overleden. Voor velen binnen onze organisatie heeft dit een grote impact gehad en daarvoor is dan ook veel aandacht geweest.

Zoals hier is gebleken en zoals we in dit jaarbericht verder zullen toelichten, hebben we in 2017 veel gedaan en is er veel gebeurd. Helaas hebben we niet alles bereikt wat we wilden bereiken. E-health heeft weinig ontwikkelstappen gemaakt, preventie heeft niet de boost gekregen die we voor ogen hadden en het is ons niet altijd gelukt om onze capaciteit op peil te houden. Dat heeft gaten geslagen, die we in de komende tijd snel willen opvullen. Plannen genoeg voor 2018!

Ik wens u veel leesplezier en hoop dat u met dit verslag een goed beeld krijgt van de ontwikkelingen die de GGD in 2017 heeft doorgemaakt.

Het dagelijks bestuur van de GGD West-Brabant,

Breda 27 maart 2018,

de secretaris

de voorzitter

A. van der Zijden

L.C. Poppe-de Looff

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Jaarverslag

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

1 PREVENTIE VAN INFECTIEZIEKTEN

Infectieziekten blijven een bedreiging vormen voor onze gezondheid. Ook oude infectieziekten, zoals schurft, mazelen en kinkhoest, steken helaas weer de kop op. Daarnaast kunnen infectieziekten zich als gevolg van de globalisering, met onder meer internationaal toerisme en migratie, snel vanuit andere landen verspreiden naar Nederland. Factoren als intensieve veehouderij, toegenomen antibioticaresistentie en een groeiende groep kwetsbaren vormen daarbij aanvullende risico's. Preventie is daarom van groot belang. Voor veel GGD-medewerkers is dit een belangrijk onderdeel van hun dagelijkse werk: de collega's van team Infectieziektebestrijding, team Seksuele Gezondheid, team reizigersadviesing en team TBC.

Team Infectieziektebestrijding

Het team Infectieziektebestrijding (IZB) heeft in 2017 weer onverminderd gewerkt aan het beschermen van de inwoners van West-Brabant door het voorkomen en zoveel mogelijk terugdringen van infectieziekten. We hebben er dit jaar op ingezet om verpleeg- en verzorgingshuizen en thuiszorginstellingen te betrekken bij deze ambitie. Voor wat betreft ons eigen team hebben we de formatie op het noodzakelijke minimum gebracht, waarmee we nu voldoen aan de "VISI-norm". De hoofdlijnen van wat we met dit team hebben bereikt zijn de volgende:

Adviserende of coördinerende rol GGD bij uitbraken infectieziekten	Bij uitbraken van infectieziekten adviseert het team IZB de betrokken instellingen over de te nemen (voorzorgs-)maatregelen. Dit gebeurt telefonisch, op schrift, door het bijwonen van vergaderingen of door deelname aan het outbreakteam ter plaatse. Bij sommige uitbraken nemen we de regierol om de uitbraak efficiënt en effectief aan te pakken. In 2017 hebben we dit onder meer gedaan bij twee grote uitbraken van scabies (schurft) in zorginstellingen. Daarnaast hebben we deelgenomen aan meerdere outbreakteams, waaronder bij een influenzauitbraak in een verpleeghuis in Zevenbergen. In 2017 zijn er 90 'situations' gemeld: clusters van infectieziektegevallen in instellingen zoals woonzorgcentra, kinderdagverblijven en scholen.
Oefeningen grootschalige infectieziekte-uitbraak	Om goed voorbereid te zijn op een grootschalige infectieziekte-uitbraak heeft het team in 2017 driemaal een oefening gehouden. Hierin kwamen onder meer gestructureerd overleg (conform BOB), de omslag naar een crisissituatie en de routine in veilig beschermd monsters afnemen aan bod. In samenwerking met de GHOR zijn 2 filmpjes ontwikkeld om de bekendheid te verbeteren met opschaling rondom infectieziekten en de GHOR.
Inzet van formatie voor infectiepreventie	Ook in 2017 heeft een deskundige infectiepreventie (DIP-er) zich voor 1 dag per week ingezet op infectiepreventie. Een verpleegkundige is gestart met de tweejarige opleiding tot DIP-er in de publieke gezondheid. Ook zijn de banden met de academische werkplaats AMPHI verstevigd. Daarbij heeft de publicatie van een artikel over de werklust voor de GGD op het gebied

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

	van resistente bacteriën geleid tot een verbetering van de registratie hiervan. Eén van onze artsen is bezig met promotieonderzoek.
Vorming van regionale netwerken antibioticaresistentie / bijzonderresistente micro-organismen (BRMO)	In 2017 is het zorgnetwerk Antibioticaresistentie Noord-Brabant opgestart, een regionaal samenwerkingsverband van verschillende zorginstellingen, organisaties en zorgprofessionals in de regio, waaronder team IZB. Het doel is om antibioticaresistentie te voorkomen en op regionaal niveau de verspreiding te bestrijden. Ook is onze GGD partner in het driejarige Interreg-project i41Health in Zuid-Nederland en Vlaanderen. Het doel hiervan is om antibioticaresistentie bij mens en dier in beeld te brengen, bijvoorbeeld door te onderzoeken of bijzonderresistente micro-organismen aanwezig zijn bij gezonde burgers, patiënten, varkens en kippen.
Advisering van gemeenten en instellingen over zoönosen	In 2017 hebben we 7 adviezen gegeven aan gemeenten over zoönosen, ziekten die van dier op mens kunnen overgaan. In vijf gevallen ging het om bedrijven met geiten, namelijk in Bavel, Woudrichem, Lage Zwaluwe, Baarle Nassau en Woensdrecht. Twee keer hebben we de gemeente Drimmelen geadviseerd op het gebied van pluimvee.
Samenwerking met team Gezondheid, Milieu en Veiligheid	De samenwerking met het team Gezondheid, Milieu en Veiligheid (GMV), met name op het onderwerp intensieve veehouderij, is in 2017 geïntensiveerd. We hebben onder meer gezamenlijk adviezen opgesteld, de vertaling gemaakt van landelijke onderzoeksresultaten naar publieksinformatie en een gezamenlijke reactie gegeven op verschillende maatschappelijke signalen.
Aandacht voor intensieve veehouderij	In 2017 hebben we deelgenomen aan de Landelijke werkgroep Intensieve Veehouderij, waarin artsen medische milieukunde (MMK), GMV en IZB zitting hebben. Ook namen we deel aan het Brabants Kennisnetwerk Zoönosen.
Formuleren van focus voor komende periode	Verschillende onderwerpen, zoals antibioticaresistentie, netwerk- en ketenregie, infectiepreventie en vroegopsporing in risicovolle instellingen zoals verpleeg- en verzorgingshuizen hebben in de komende jaren meer aandacht nodig. Samenwerken aan infectiepreventie en meer vroege opsporing is intensief en vraagt om een lange adem. In 2017 zijn enkele beginnende samenwerkingen opgestart. In 2018 en verder investeren we krachtig in het netwerk en de samenwerking in zowel het sociale als het zorgdomein.
Meting behoeften en verwachtingen ketenpartners	Medio 2017 is een interviewronde afgerond onder 10 verpleeg- en verzorgingshuizen, 4 instellingen voor verstandelijk gehandicapten, 5 medisch kinderdagverblijven en 1 opvang voor AMA's. Behoeften en verwachtingen werden gemeten bij deze ketenpartners met betrekking tot ondersteuning, samenwerking en communicatie, met als uiteindelijk doel om infectieziekten te voorkomen en/of eerder op te sporen. Dit ketenproject werd bekostigd door een projectsubsidie van het RIVM.
Kennismaking en	In 2017 is het project Thuiszorg afgerond. In een periode van ongeveer

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

samenwerking thuiszorg anderhalf jaar zijn, in het kader van het uitbreiden van de netwerk- en ketenregie, 10 koepels van thuiszorgorganisaties of thuiszorginstellingen bezocht. Dit betrof een eerste kennismaking op koepelniveau. Door nauwer samen te werken worden op termijn infectieziekten voorkomen of eerder opgespoord.

Team Seksuele Gezondheid

Met onze curatieve soa-bestrijding, waaronder soa-testen en -behandeling, heeft ons team Seksuele Gezondheid de belangrijke risicogroepen bereikt. Hieronder vallen met name jongeren, prostituees en mannen die seks hebben met mannen. Om hun seksuele gezondheid te beschermen en bevorderen hebben we in 2017 onder meer de volgende activiteiten uitgevoerd:

Jongeren testen zichzelf thuis op Chlamydia en Gonorroe In samenwerking met Testalize-me hebben we de pilot Thui testen gecontinueerd. In deze pilot kunnen jongeren tot en met 24 jaar een vragenlijst invullen. Zij die in aanmerking komen krijgen vervolgens van GGD West-Brabant een thui test mee die Chlamydia en Gonorroe kan detecteren. Binnen 48 uur kunnen de jongeren online de uitslag opvragen. Hebben ze behandeling nodig, dan kunnen ze terecht bij de GGD of de huisarts. Binnen de groep jongeren die een thui test hebben gedaan is het vindpercentage van Chlamydia en Gonorroe vergelijkbaar met het vindpercentage binnen de groep jongeren die ons spreekuur bezoekt.

Groepsvoorlichtingsactiviteiten gericht op preventie Preventie is een belangrijk onderdeel van ons werk. Via een externe subsidie (RIVM-Sense) zetten we met groepsvoorlichtingsactiviteiten nadrukkelijk in op preventie. Daarvoor maken we gebruik van onderzoeksresultaten. Met 18,6 jaar heeft bijvoorbeeld de helft van de jongeren tussen de 12 en 25 jaar geslachtsgemeenschap gehad (Seks onder je 25e; Rutgers/Soa Aids Nederland 2017). Zorgelijk is dat ruim 40% van de jongeren geen condoom gebruikt bij een onenightstand en dat het aantal jongeren dat een naaktfoto of seksfilmpje van zichzelf verstuurt, flink is gestegen.

Inzet Sense-project op scholen, op het ROC-MBO en voor LHBTI-jongeren en MSM In het landelijke Sense-project werken we vraaggericht samen met onze netwerkpartners. Op scholen voor voortgezet onderwijs sluiten we aan bij themadagen en is er inzet van 'Helder Theater' met 'Zomer vol verleiding'. Op het ROC-MBO in de regio geven we naast voorlichtingen over veilig vrijen ook gastlessen over vrouwelijke genitale vermindering (VGV) aan opleidingen voor de zorg. We sluiten aan bij gemeentelijke initiatieven zoals BO in Breda, vanuit en voor de LHBTI-jongeren (lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender jongeren en jongeren met een intersekseconditie, die mannelijke en vrouwelijke kenmerken hebben). Specifieker is er aandacht voor MSM (mannen die seks hebben met mannen) via Inloopavond COC en Grindr.

Voortzetting In en ook na 2017 is en wordt het RUPS-project in onze regio voortgezet. In

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

RUPS-project	dit project worden prostituees die willen stoppen met hun werk daarbij begeleid. De beleidsmatige verruiming hiervoor is op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau vastgelegd.
Programma op maat voor kwetsbare groepen	Via bijvoorbeeld ROC-MBO, de Praktijkscholen, de Internationale Schakelklas en Jeugdzorginstellingen hebben we de meest kwetsbare groepen bereikt, waaronder allochtone jongeren, jonge statushouders en jongeren met een verstandelijke beperking. Voor hen maken we gebruik van een programma op maat, met daarin duidelijke afspraken en aandacht voor de actualiteit, zoals praktijkvoorbeelden van sexting. Ook hebben we verschillende prostitutiebedrijven bezocht, op locatie getest en voorlichting gegeven over seksuele gezondheid.
Online hulpverlening bij seksuele problematiek	Collega's van ons team hebben gefungeerd als hulpverlener bij VrijFijn, de online hulpverlening van Sense. Hierbij krijgen jongeren online hulp bij eenvoudige seksuele problematiek. Deze vorm van hulp wordt medio 2018 geëvalueerd.

Team Reizigersadvisering

Het team Reizigersadvisering draagt bij aan de bestrijding van infectieziekten door middel van (extern gefinancierde) reizigersvaccinaties en vaccinaties bij beroepsgroepen. De hoofdlijnen van waar het team zich in 2017 voor heeft ingezet zijn de volgende:

Reizigersvaccinatie en beroepsgroepen-vaccinatie	We hebben de markt taken uitgevoerd op het gebied van reizigersvaccinatie en op het gebied van (hepatitis B-)vaccinaties bij beroepsgroepen die risico's lopen op infectie. In 2017 hebben we ongeveer 11.500 cliënten reizigerszorg gezien en deze reizigers 17750 vaccinaties toegediend. Beoefenaars van risicoberoepen hebben we 2995 vaccinaties gegeven.
Digitalisering wereld van de reizigersvaccinaties	In 2017 heeft het platform GGD Reisvaccinaties de GGDReiswebshop geopend. Het Platform GGD Reisvaccinaties is een samenwerkingsverband van 22 GGD'en, waaronder GGD West-Brabant. Op https://webshop.ggdreisvaccinaties.nl kunnen reizigers allerhande reisbenodigdheden bestellen, van DEET en desinfectiegel tot zonnebrandcrème. Daarnaast is de gratis app 'GGD reist mee' doorontwikkeld. Deze app voorziet de reiziger tijdens de reis van handige informatie over onder meer ziekte op reis en vaccinaties per land.
Bijdrage aan gezond reizen op Vakantiebeurs	Om reizigers te helpen om onbezorgd op vakantie te gaan én gezond weer terug te komen, heeft ons team in 2017 via het Platform GGD Reisvaccinaties bijgedragen aan de organisatie van de jaarlijkse Vakantiebeurs. In de GGD-stand informeerden GGD-verpleegkundigen bezoekers over reisvoorbereidingen en gezondheidsrisico's per land.

Deloitte Accountants B.V.
 Voor identificatiedoeleinden.
 Behorend bij controleverklaring
 d.d. 13 april 2018

Team Tbc

Iedere minuut sterft er ergens op de wereld iemand door tuberculose (tbc). In Nederland registreren we enkele doden per jaar. Hoewel het jaarlijks aantal tbc-bezoeken en screeningen een licht stijgende trend laat zien, is het aantal te behandelen patiënten (tuberculose en latente tuberculose-infectie) over de afgelopen 3 jaar ongeveer gelijk gebleven. Veranderende mondiale omstandigheden hebben een direct effect op de instroom van onder meer (zaken-)reizigers, immigranten, asielzoekers en arbeidsmigranten uit Midden en Oost-Europa. Deze instroom heeft vervolgens weer effect op het aantal (potentiële) besmettingen. Belangrijke informatie betreffende de tbc-bestrijding in 2017 is de volgende:

Toenemende complexiteit	De tbc-bacil vertoont in toenemende mate resistentie. Door deze resistentie neemt de complexiteit van besmettingen en daarmee ook de complexiteit van behandelingen fors toe.
Samenwerking GGD'en regio Zuid-Nederland	Het Nationaal Plan TBC-bestrijding 2011-2015 van het RIVM/Centrum voor infectieziektebestrijding is een samenwerkingsplan voor regionalisering van de tuberculosebestrijding. Dit plan voorziet in landelijke opschaling naar vier tbc-regio's, waaronder Zuid-Nederland. In 2017 is één van de tbc-artsen van ons team benoemd tot Regionaal TuberculoseCoördinator. Deze arts zal sturing geven aan de inhoudelijke ontwikkelingen binnen de regio Zuid-Nederland.
Screening van statushouders	Statushouders afkomstig uit landen waar tuberculose veel voorkomt zoals Eritrea, Ethiopië en Somalië worden bij aankomst in Nederland verplicht onderzocht op TBC. Daarna voert de GGD nog gedurende twee jaar vervolgscreeningen uit. In 2017 zijn deze vervolgscreeningen nog niet uitgevoerd omdat de GGD'en niet beschikken over de naw-gegevens van de betrokkenen. Oorzaak hiervan is dat GGD'en geen autorisatie hebben voor de Basisregistratie Personen (BRP). Op landelijk niveau wordt hiervoor een oplossing gezocht. De alleenstaande minderjarige vluchtelingen (AMV'ers) afkomstig uit risicolanden die zijn gehuisvest in kleinschalige opvangvoorzieningen heeft de GGD in 2017 wel gescreend. Het betrof 42 AMV'ers, met name afkomstig uit Eritrea.

Indicatoren

Indicator	Indicator zegt iets over	Begroting 2017	Realisatie 2017
Aantal gevonden soa's ten opzichte van het aantal cliënten (vindpercentage)	Bereik risicogroepen soa	580/3.900	1.352/4.630 Groter aantal dan verwacht vanwege gebruik thuistests. Bij 1 cliënt kunnen meerdere soa's worden gevonden.
Aantal cliënten infectieziekten	Bekendheid inwoners en professionals met de GGD-taak	1.860	1470 meldingen, signalen en vragen, met per onderdeel een wisselend aantal patiënten en per onderdeel een wisselende

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

	infectieziektebestrijding		werkbelasting voor de GGD
Aantal mantouxtests	Opsporen mogelijke tbc-infecties	740	Deze indicator is niet representatief gebleken. Een betere indicatie geeft het aantal te behandelen patiënten: 26 nieuwe tbc-gevallen en 52 opgespoorde latente tbc-infecties. Zie de digitale versie van het jaarverslag voor meer kengetallen.

Wat heeft het gekost?

	Realisatie 2017	Beleidsbegroting 2017	Vershil
<u>Infectieziektebestrijding</u>			
Kosten productgroep infectieziektebestrijding	<u>5.361</u>	<u>5.138</u>	<u>223</u>
Gemeentelijke bijdrage basistakenpakket	2.745	2.745	0
Overige opbrengsten	<u>2.763</u>	<u>2.394</u>	<u>369</u>
Totaal opbrengsten	<u>5.508</u>	<u>5.138</u>	<u>369</u>
Resultaat	<u>147</u>	<u>0</u>	<u>147</u>

Deloitte Accountants B.V.
 Voor identificatiedoeleinden.
 Behorend bij controleverklaring
 d.d. 13 april 2018

2. JEUGDGEZONDHEIDSZORG

In de jeugdgezondheidszorg voor kinderen van 0-18 jaar in West-Brabant werken de JGZ-teams van de GGD naast en samen met de teams van Thuiszorg West-Brabant en Careyn. Bij elkaar is dat een grote groep jeugdgezondheidszorgmedewerkers, jeugdartsen, doktersassistenten, jeugdverpleegkundigen en andere professionals. Zij bieden preventieve zorg voor kinderen, zodat ieder kind krijgt wat het nodig heeft om gezond en veilig op te groeien. De hoofdlijnen van de inzet van JGZ in 2017 waren de volgende:

Modernisering basispakket: stevige basis, meer ruimte voor kwetsbare kinderen en meer (digitaal) contact

In 2017 hebben de teams hard gewerkt aan een nieuw basispakket, waarin meer tijd wordt vrijgemaakt voor kwetsbare kinderen. Onder andere is er een wijziging aangebracht in de planning van de contactmomenten met kinderen tussen 0 en 4 jaar. Daarnaast is er op 18 maanden is er tevens een digitaal aanbod gecreëerd. Voor de leeftijd van 4 maanden is er een collectief contactmoment gecreëerd, wat ouders een gelegenheid biedt voor onderlinge uitwisseling. Ook zijn of worden de JGZ-professionals geschoold in het voeren van gesprekken waarbij ouders samen met jeugdarts en jeugdverpleegkundige inschatten welke zorg zij nodig hebben (via de GIZ methode). De modernisering van het basispakket zal in de komende vier jaar een structurele efficiency gaan opleveren.

Lokaal verbinden: samenwerking JGZ met andere partners

Naast meer ruimte voor kwetsbare kinderen omvat het basistakenpakket ook het nieuwe onderdeel 'lokaal verbinden'. Lokaal verbinden is de (al dan niet structurele) samenwerking van de JGZ met andere partners. Het doel van deze samenwerking is enerzijds beleidsvorming binnen de JGZ en anderzijds zorgoptimalisatie. Dit is een randvoorwaarde voor de andere producten in het basispakket, namelijk basiszorg, aanvullende zorg en beleidsadvisering. Hiervoor zijn alle jeugdartsen geschoold in beleidsadvisering. De inschatting is dat ongeveer 10% van het basispakket aan lokaal verbinden wordt besteed. Hierover zijn in alle gemeenten afspraken gemaakt voor de lokale invulling. De komende twee jaar zullen de inhoud en daadwerkelijke omvang van lokaal verbinden definitief worden vastgesteld.

Bijzondere aandacht voor jeugdige vluchtelingen/ statushouders

De medewerkers van team JGZ nodigen alle jeugdige nieuwkomers (vluchtelingen, statushouders en arbeidsmigranten) uit voor een intake, een medisch onderzoek en vaccinaties op maat. Zo hebben we in 2017 in totaal 786 statushouders gezien. De instroom van statushouders neemt af maar de complexe problematiek vraagt om regie en afstemming met CJG en zorginstellingen. Vluchtelingenwerk is hierin een belangrijke samenwerkingspartner. Indien nodig maken we gebruik van de tolktelefoon.

Meer en breder gebruik ouderportaal Mijn Kind in

We zoeken naar passende manieren om met ouders en jongeren in gesprek te zijn, gericht op hun behoeften en online communicatiemogelijkheden. In 2017 hebben onze professionals de ouders nadrukkelijk toegeleid naar het ouderportaal Mijn Kind in Beeld. Dat heeft geresulteerd in een toename van

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Beeld en www.JouwGGD. nl	het aantal unieke bezoekers van het ouderportaal van ruim 10.000 in 2016 naar ruim 15.000 in 2017. De meest gebruikte onderdelen in het ouderportaal zijn de groeicurve, de BMI-curve en het Van Wiechen-schema. Ook hebben jongeren en ouders steeds meer de keuze tussen reguliere gesprekken en online contacten, zoals bijvoorbeeld het advies op maat binnen het ouderportaal. De landelijke website www.JouwGGD.nl, via welk kanaal jongeren contact hebben met de GGD, is in 2017 bezocht door 451.259 unieke bezoekers. Ook bestaat de mogelijkheid om via JouwGGD te chatten met professionals van GGD West-Brabant of andere GGD'en. In 2017 hebben er 9.350 chats plaatsgevonden. De openingstijden van de chat zijn verruimd naar onder meer de zondagavond.
Ontwikkeling Groeigidsapp	GGD West-Brabant is aangesloten bij de koplopersgroep "Groeigidsapp", die de komende jaren een app behorende bij de Groeigids ontwikkelt. Het doel van de Groeigidsapp is het aanbieden van 'JGZ-informatie in je broekzak'. Ook wordt in deze app aan ouders van kinderen in de leeftijd 0-6 jaar de mogelijkheid geboden om te chatten met een JGZ-professional.
Samenwerking bij complexe gezinssituaties Versteviging samenwerking JGZ met eerstelijnsorgan isaties	Onze samenwerking met scholen en ketenpartners is goed. Zo zorgt onze samenwerking met leerplicht en CJG bijvoorbeeld voor aandacht en begeleiding van thuiszitters naar (passend) onderwijs. Nauwe samenwerking rond gezinnen en kinderen blijft noodzakelijk. Ook in 2017 heeft samenwerking met huisartsen en eerstelijnsinstellingen weer mooie kansen geboden. Zo hebben initiatieven om samen te werken en kennis uit te wisselen met huisartsen geleid tot laagdrempelige begeleiding. Deze begeleiding vond niet alleen plaats op het gebied van gewicht en bewegen, maar ook op het gebied van psychosociale ontwikkeling en echtscheidings- en gezinsproblematiek. Afstemming en casuïstiekbespreking met het CJG, welzijnsorganisaties en scholen hebben geleid tot duidelijke afspraken over begeleiding, hulp en zorg in het gezin. Contacten met verloskundigen, kinderartsen, peuterspeelzalen en kinderopvang hebben geleid tot preventieve contacten met kwetsbare gezinnen.
Betere samenwerking tussen JGZ en GGZ- instellingen	In 2017 zijn we in gesprek gegaan met de GGZ-instellingen over optimale samenwerking en de wachtlijsten. Reden hiervoor was een behoefte aan een versnelde instroom voor hoogcomplexere casuïstiek en aan consultatie en GGZ-expertise voor kinderen met psychiatrische klachten. De gemaakte samenwerkingsafspraken zorgen voor meer expertise bij JGZ-artsen op het gebied van kinderpyschiatrie en voor betere diagnostiek en tijdige verwijzing.
Uitbreiding ziekteverzuim- begeleiding via project M@zl	M@ZL (Medische Advisering Ziekgemelde Leerling) is een methode voor integrale aanpak van ziekteverzuim bij scholieren. De interventie M@ZL is in 2017 door de Erkenningscommissie Interventies erkend als 'eerste aanwijzingen voor effectiviteit'. Van de leerlingen die binnen M@ZL bij de

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

naar het
basisonderwijs

jeugdarts werden uitgenodigd was de ziekteverzuimomvang na een jaar gehalveerd. In 2017 is gestart met een pilot M@ZL op het primair onderwijs, waaraan 15 scholen in West-Brabant deelnemen. Eind 2018 zal de pilot de eerste onderzoeksresultaten opleveren.

Bijzondere
groepen
kinderen beter
in beeld

Sinds 2017 registreren we systematisch een aantal bijzondere groepen kinderen, zoals kinderen van expats of van ouders met psychiatrische problemen en kinderen die wonen op een camping of op een schip. Deze registratie levert nuttige informatie op voor het volgen van deze kinderen. In Werkendam kon er bijvoorbeeld rekening worden gehouden met de verblijfsplaats van schipperskinderen en is er tijdens de kerstperiode een extra spreekuur voor deze kinderen georganiseerd.

De medewerkers die zich bezighouden met kinderen in de leeftijd van 0-4 waren tot en met 2017 ondergebracht in de stichting JGZ, onder directie van GGD West-Brabant. In 2017 is bestuurlijk besloten om de stichtingsmedewerkers over te laten gaan naar GGD West-Brabant. Daadwerkelijke implementatie daarvan is gebeurd op 1 januari 2018.

Indicatoren

Indicator	Indicator zegt iets over	Begroting 2017	Realisatie 2017
% kinderen gescreend (t.o.v. totaal aantal kinderen)	Bereik: bereiken we genoeg kinderen en de juiste kinderen?	<u>0-4-jarigen</u> 11.000 in zorg 40.000 consulten <u>4-18-jarigen</u> 109.000 in zorg 26.400 gescreend	<u>0-4-jarigen</u> 11.380 in zorg 14.671 gescreend (bereikt) 49.877 consulten (acties) <u>4-18-jarigen</u> 107.675 in zorg 30.459 gescreend (bereikt) 50.988 consulten (acties)
Aantal kinderen gescreend/ onderzocht niet in GBA	Bereik van 'bijzondere' groepen	<u>0-4-jarigen</u> 50 kinderen <u>4-18-jarigen</u> 150 kinderen	<u>0-4-jarigen</u> 410 kinderen* <u>4-18-jarigen</u> 462 kinderen* * ongeacht of deze staan

Deloitte Accountants B.V.
 Voor identificatiedoeleinden.
 Behorend bij controleverklaring
 d.d. 13 april 2018

			geregistreerd in de GBA
Aantal verwezen kinderen (t.o.v. totaal aantal kinderen gescreend en/ of onderzocht)	Tijdig succesvol doorgeleid	0-4-jarigen: 15% 4-18-jarigen: 15% Verwijzingen clusteren op: 1e lijnsgezondheidszorg 2e lijnsgezondheidszorg Vrij toegankelijke (jeugd-)hulp Geïndiceerde jeugdhulp / Voorschool / VVE / onderwijs Anders	0-4-jarigen: 18,3% ** (2.688/14.671) 4-18-jarigen: 20,4% ** (6.161/30.459) 1.156 (0-4) / 520 (4-18) 822 (0-4) / 586 (4-18) 48 (0-4) / 97 (4-18) 377 (0-4) / 44 (4-18) 285 (0-4) / 4.914 (4-18) ** Hogere percentages agv betere samenwerking binnen sociaal domein
Aantal indicatie-consulten en huisbezoeken	Indicatie van kwetsbare gezinnen	0-4 jarigen: 10% 4-18 jarigen: 25%	4.674/49.877 = 9,4% 10.245/50.988 = 20,1%
Gemiddeld waarderingcijfer door stakeholders (cliënten, partners en/of opdrachtgevers) voor deze diensten	Mate waarin we voorzien in behoeften van onze stakeholders	≥7,5	In 2017 heeft geen brede klantevaluatie plaatsgevonden; de evaluatie voor 2018 is al voorbereid

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Wat heeft het gekost?

	Realisatie 2017	Beleidsbegroting 2017	Vershil
<u>Jeugd en Gezin 4 - 19 jarigen</u>			
Kosten productgroep Jeugd en Gezin 4 - 19 jarigen	<u>7.587</u>	<u>6.906</u>	<u>681</u>
Gemeentelijke bijdrage basistakenpakket (excl. maatwerk)	5.468	5.468	0
Gemeentelijke bijdrage basistakenpakket maatwerk	710	710	0
Overige opbrengsten	<u>1.447</u>	<u>728</u>	<u>718</u>
Totaal opbrengsten	<u>7.624</u>	<u>6.906</u>	<u>718</u>
Resultaat	<u>38</u>	<u>0</u>	<u>38</u>

	Realisatie 2017	Beleidsbegroting 2017	Vershil
<u>Jeugd en Gezin 0 - 4 jarigen</u>			
Kosten productgroep Jeugd en Gezin 0 - 4 jarigen	<u>4.793</u>	<u>4.816</u>	<u>-23</u>
Gemeentelijke bijdrage 0 - 4 jarigen	3.961	3.976	-15
Overige opbrengsten	712	828	-117
Ontrekking Bestemmingsreserve JGZ	<u>163</u>	<u>12</u>	<u>151</u>
	<u>4.835</u>	<u>4.816</u>	<u>19</u>
Resultaat	<u>43</u>	<u>0</u>	<u>43</u>

3 LOKAAL GEZONDHEIDSBELEID

De GGD-driehoek beleid-onderzoek-praktijk wordt aangejaagd en uitgevoerd door team Beleid en team Onderzoek, in nauwe samenwerking met andere teams, zoals bijvoorbeeld team Preventie & Gezondheid. Deze collega's zijn hét gezicht voor onze gemeenten in de regio. In 2017 lag de focus op de werkgebieden 'gezonde en veilige leefomgeving' en 'kwetsbare groepen'.

Team Beleid

Onze lokale beleidsadviseurs hebben ieder een set van gemeenten onder hun hoede die zij adviseren op het gebied van gezondheidsbeleid. Dat werk heeft impact als we zien dat het advies richting geeft aan beleid of activiteiten ten gunste van de publieke gezondheid. Enkele belangrijke onderdelen waarvoor de beleidsadviseurs zich dit jaar hebben ingespannen zijn de volgende:

Bespreken van kansen en risico's met gemeenteteams en lokaal netwerk

Onze lokaal beleidsadviseurs vormen de spil in de (veelal interne) regionale/lokale gemeenteteams, die geformeerd zijn rondom gemeenten en partners in het sociaal domein. Ook zijn de lokaal beleidsadviseurs in alle gemeenten onderdeel van het lokale netwerk in het sociale en ook steeds meer het fysieke domein. Publieke gezondheid gaat immers over verschillende beleidsdomeinen heen: handhaving, milieu, sociaal domein en

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

veiligheid. De beleidsadviseurs vervulden deze verbindende rol in 2017 onder meer door bijvoorbeeld aan te sluiten aan thematafels, deel te nemen aan LEA-overleggen en zitting te nemen in themagerichte netwerken, zoals het netwerk rondom armoede, drugsaanpak en zorg kwetsbare groepen recreatieterreinen. De beleidsadviseurs signaleren kansen en risico's uit deze netwerken en maken die intern en extern bespreekbaar.

Positieve gezondheid	In 2017 heeft elke gemeente het concept positieve gezondheid geïntroduceerd en (elementen hiervan) geïmplementeerd in de beleidslijn gezondheid. Dit is zowel in het sociale als in het fysieke domein gebeurd.
Aandacht voor gezonde en veilige leefomgeving in gemeentelijke plannen voor buitenruimte	De nieuwe Omgevingswet maakt van gezondheid een wettelijk afwegingskader. In het teken daarvan is het onderwerp 'gezonde en veilige leefomgeving' in 2017 in 18 gemeenten geagendeerd. Er zijn gesprekken gevoerd over de kansen en uitdagingen die het wettelijk kader biedt en alle projectleiders die binnen de gemeenten verantwoordelijk zijn voor de Omgevingswet zijn bekend. In een aantal gemeenten, waaronder Breda en Moerdijk, hebben we vanuit de visie op (positieve) gezondheid een bijdrage geleverd aan omgevingsplannen. In deze ontwikkeling werken we nauw samen met de gemeenten en met team GMV, onderzoek en de projectleiders binnen de GGD. Daarnaast zijn netwerkverbindingen tot stand gebracht met de Veiligheidsregio, de Omgevingsdienst en met Waterschappen. Ook heeft de GGD eind 2017 in Breda een hackathon georganiseerd die volledig in het teken stond van gezondheid en leefomgeving.
Zelfredzaam bestaan voor statushouders	De publieke gezondheid van asielzoekers en vluchtelingen is geen nieuw terrein, maar gemeenten kenden wel een hogere instroom. In 2017 is inzichtelijk gemaakt welke statushouders de GGD gezien en geholpen heeft. Er is ambtelijk en bestuurlijk actief gesproken over de rol die (positieve) gezondheid speelt bij deze doelgroep. Daarnaast is besproken wat er nog nodig is om het voor statushouders mogelijk te maken om een zelfredzaam bestaan op te bouwen.

Team Onderzoek

Het team Onderzoek levert aan gemeenten en partners kennis die doelgericht bijdraagt aan een gezonder West-Brabant. Gemeenten en partners kunnen met deze kennis richting geven aan hun beleid, zowel voor de dagelijkse uitvoering als voor het omgaan met crisissituaties. In 2017 heeft team Onderzoek de gezondheid in West-Brabant in kaart gebracht met speciale aandacht voor de doelgroepen jeugd, ouderen en sociaal kwetsbare groepen en de thema's Omgevingswet en sociaal domein. Ook hebben we in 2017 de website Brabantscan ontwikkeld (www.brabantscan.nl), die als kennisplatform dient voor de publieke gezondheid in West-Brabant. Gemeenten kunnen met behulp van deze website trends in de publieke gezondheid monitoren. Daarnaast hebben we gewerkt aan de evaluatie van interventies gericht op het bevorderen van de gezondheid. De hoofdpunten van onze resultaten in 2017 zijn de volgende:

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Monitoren van
publieke
gezondheid
van
kwetsbaren

In 2017 hebben we de website www.kwetsbaarbrabant.nl ontwikkeld en gepresenteerd, waarop informatie staat over kwetsbaarheid en kwetsbare mensen. Verschillende Brabantse gemeenten gebruiken deze site inmiddels voor beleidskeuzes en onderbouwing van hun activiteiten. Aan de hand van het concept Positieve Gezondheid en een online registratiemethode hebben we een gespreksleidraad ontwikkeld voor gesprekken met inwoners van 75+ in Geertruidenberg. Tenslotte hebben we de effecten van de pilot met een buddy-aanpak voor jongeren met LVB van Stichting Prisma geëvalueerd.

Inzicht in
resultaten van
beleids- en
praktijkinter-
venties,
transities en
transformaties

In samenwerking met de Gemeente Breda en Tranzo/RIVM hebben we de effecten (gebruik en kosten) onderzocht van de transities op de gebieden Wmo en participatie voor Bredase bijstandsgerechtigden. Samen met JGZ hebben we in schooljaar 2016-2017 M@ZL geëvalueerd. Eén van de conclusies is dat M@ZL ten opzichte van het vorige schooljaar meer is geïntegreerd op de scholen. M@ZL wordt jaarlijks geëvalueerd, waardoor borging en continue verbetering kan plaatsvinden. Daarnaast hebben we in 2017 het interventieprogramma JOGG geëvalueerd. De gemeenten hebben de rapportages hierover ontvangen. Voor de evaluatie van de transformatie in de jeugdzorg hebben we een populatie-onderzoek gecoördineerd en uitgevoerd. We hebben op procesniveau analyses gemaakt en over het onderzoek gerapporteerd aan alle gemeenten.

Ontwikkeling
lokale
monitors
sociaal domein
Versterken
van beleid en
praktijk mbv
subsidies en
project-
opdrachten en
door deelname
Academische
Werkplaatsen

Voor de Gemeente Roosendaal hebben we een monitor 'Sociaal domein' ontworpen. De uitkomsten van de monitor en de dialoogsessie zijn op ambtelijk niveau bediscussieerd, wat heeft geleid tot het benoemen van focuspunten voor 2018 en verder.

Samen met Tranzo ontwikkelden we in de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Brabant en de Academische Werkplaats Jeugd ook in 2017 weer vernieuwende onderzoeksprojecten, onder meer op het terrein van participatie van kwetsbare groepen. Daarnaast voerden we in opdracht van ZonMw een evaluatie uit van de acceptatie en het gebruik van het e-health-instrument de Persoonlijke Gezondheidscheck (PGC). Het onderzoek is uitgevoerd in de eerstelijns gezondheidszorg in de Noord-Brabantse gemeenten Goirle, Oisterwijk, Oosterhout en Uden. Tenslotte startten we een onderzoek naar de inzet van de ziekenhuis-CJG'er als schakel tussen het sociaal domein en de Kindergeneeskunde bij kinderen en jongeren met psychosociale problematiek. Dit was mogelijk met behulp van een ZonMw-subsidie en co-financiering van de Gemeente Breda.

Inzet nieuwe
databronnen
en nieuwe
methodieken

In 2017 hebben we de methodiek 'gezondheidspanels' ontwikkeld. Het gezondheidspanel bestaat momenteel uit 4000 burgers die doelgroepgericht, locatiericht of themagericht kunnen worden bevraagd over gezondheid, zorg en het sociaal domein. Verder voerden we samen met de Academie voor Datascience verschillende voorspellingsanalyses uit. Zo zijn we onder meer gestart met een onderzoek naar de mogelijkheid om een voorspellend

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

model voor infectieziekten te ontwikkelen. Op het terrein van de leefomgeving werken we aan een Brabantse OmgevingsScan en aan de verbinding van databronnen veiligheid en gezondheid. Verder hebben we drie masterstudenten Geriatriefysiotherapie begeleid die onderzoek doen naar het gebruik van e-health door ouderen. Dit levert inzicht op in manieren waarop e-health kan bijdragen aan de gezondheid.

Evaluatie medische zorg dak- en thuislozen en groeps-empowerment jongeren

Anderhalf jaar na de start van de spreekuren voor dak- en thuislozen hebben wij in 2017 de uitvoering en het resultaat van deze inzet geëvalueerd. Op basis van de positieve uitkomsten van dit evaluatieonderzoek heeft ons Algemeen Bestuur besloten om de sociaal-medische zorg aan dak- en thuislozen structureel op te nemen in het takenpakket van de GGD. Voor dak- en thuisloze jongeren in onze regio hebben we samen met SMO Breda, Stichting Annahuis, Surplus Welzijn, WijZijn Traverse Groep en Stichting Red een Kind het project 'Power2Us' voortgezet. Doelstelling is de effectieve Rwandese aanpak gericht op groepsempowerment toepasbaar te maken in Nederland. Met onderzoek kijken we vervolgens hoe de aanpak in de praktijk werkt en wat de resultaten zijn. In 2018 starten de eerste groepen.

Alle resultaten en rapportages van team Onderzoek zijn te vinden op onze website: <https://www.ggdwestbrabant.nl/professionals/onderzoek>

Indicatoren

Indicator	Indicator zegt iets over	Begroting 2017	Realisatie
Aantal (interne en externe) adviezen	Productie in relatie tot de vraag/behoefte in- en extern	260	260
Bruikbare kennisproducten over publieke gezondheid (bv. profielen, monitors, factsheets)	Waardering door beleidsmakers over bruikbaarheid geleverde kennisproducten	7,5	7,5
% adviezen die gemeenten meewegen leiden tot gefundeerde beleidskeuze (ook dat beleid gefundeerd niet wordt gewijzigd of uitgevoerd)	Impact advies	80%	Het is niet mogelijk gebleken om hier een percentage aan te verbinden
Gemiddeld waarderingcijfer door stakeholders (cliënten, partners en/ of opdrachtgevers) voor deze diensten	Mate waarin we voorzien in behoeften van onze stakeholders	≥7,5	Onderzoek: 7,4 Beleid: 7,6

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Wat heeft het gekost?

	Realisatie 2017	Beleidsbegroting 2017	Vershil
Lokaal gezondheidsbeleid			
Kosten productgroep lokaal gezondheidsbeleid	<u>2.068</u>	<u>2.083</u>	<u>-15</u>
Gemeentelijke bijdrage basistakenpakket	1.617	1.617	0
Overige opbrengsten	426	466	-40
Onttrekking bestemmingsreserve monitoring	0	0	0
Totaal opbrengsten	<u>2.043</u>	<u>2.083</u>	<u>-40</u>
Resultaat	<u>-25</u>	<u>0</u>	<u>-25</u>

4 GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

Het thema Gezonde en Veilige Leefomgeving wordt binnen onze GGD voornamelijk uitgevoerd door het team Preventie & Gezondheid, het team Toezicht & Technische Hygiënezorg en het team Gezondheid, Milieu en Veiligheid. Deze teams voeren onder meer preventieprojecten uit, geven medisch milieukundig advies op gebieden als lucht, geluid, binnenmilieu, asbest, zwemwater en ongedierte en voeren inspecties uit in het belang van collectieve preventie, bevordering en bescherming van de publieke gezondheid.

Team Preventie & Gezondheid

Ook in 2017 trokken onze adviseurs Preventie & Gezondheid weer de regio in. Samen met inwoners, gemeenten en uiteenlopende partners organiseerden zij tal van programma's en activiteiten om een gezonde leefstijl en een gezonde omgeving te stimuleren. In alle gemeenten voerden zij zo vraaggericht projecten uit op scholen, in wijken, in buurten en met zorginstellingen. Hieronder volgt een opsomming van de hoofdpunten van het afgelopen jaar.

Uitdragen en toepassen concept positieve gezondheid

In 2017 hebben we in 14 gemeenten het concept van positieve gezondheid actief uitgedragen en toegepast. In het project ANIMO Oosterhout bijvoorbeeld werken vijf organisaties samen op het gebied van positieve gezondheid. Centraal staan vernieuwing aan de hand van design thinking en samenwerking; inwoners worden bij dit project betrokken door middel van focusgroepgesprekken. In Geertruidenberg hebben we vrijwilligers van het SWOG getraind. Zij ervaren nu dat zij met het model van Positieve Gezondheid tijdens hun huisbezoeken aan 75+-inwoners komen tot "verrassende gesprekken met meer diepgang en inhoud". In Rucphen zijn ouders van jonge kinderen met elkaar in gesprek gegaan aan de hand van het spinnenweb van positieve gezondheid. Dit leverde een goed beeld op waar deze ouders mee worstelen.

Aanjagen van samenwerking in de wijk

In 2017 hebben we aangesloten bij de transities in het sociaal domein en bij actuele ontwikkelingen in de gemeenten. De onderwerpen waaraan in de meeste gemeenten is gewerkt zijn alcoholpreventie, eenzaamheid, gezond

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

gewicht en gezonde school. Voor 10 projecten in wijken zijn er subsidies aangevraagd en toegekend, voor een totaalbedrag van ruim 90.000 euro. In Wernhout organiseerden we een Meet & Greet, waarbij inwoners met professionals in gesprek gingen over de vraag hoe je iemand kunt helpen die het niet redt en met welke vraag je bij welke organisatie terecht kunt. In onder meer theatersketches en pitches leerden de inwoners de organisaties (beter) kennen en zijn er concrete ideeën ontstaan voor een vervolg. In de JOGG-gemeenten Breda, Roosendaal en Bergen op Zoom zetten we ons in om met zoveel mogelijk partners een gezonde omgeving voor kinderen te creëren.

Samenwerking met zeer diverse partijen In 2017 hebben we onder meer samengewerkt met wijk- en dorpsraden en KBO's, Novadic Kentron, jongerenwerk, Halt en politie. Daarnaast hebben we in bijna alle gemeenten ons samenwerkingsnetwerk uitgebreid met nieuwe contacten in onder andere de kunst- en cultuursector en de zorgsector en met burgers, sportaanbieders en bedrijven.

Gezondheid van statushouders Samen met gemeenten en vluchtelingenwerk zijn bijeenkomsten over gezondheidszorg in Nederland opgenomen in het Participatieverklaringstraject (PVT) voor statushouders. We hebben gezondheidsthema's toegelicht tijdens netwerkbijeenkomsten en ook bij scholing van maatschappelijke begeleiders.

Ondersteunen ouderen en tegengaan eenzaamheid In verschillende gemeenten, waaronder Halderberge en Roosendaal, zijn de adviseurs Preventie & Gezondheid betrokken geweest bij het uitvoeren van het innovatieve project "Tijd van je leven". Door middel van kunst en cultuur zijn mensen met elkaar verbonden met als doel meer onderling contact waardoor de mogelijke eenzaamheid onder ouderen wordt tegengegaan. In Drimmelen is in samenwerking met diverse organisaties en kunstenaars het traject Creatief Ont-Moeten gestart, gericht op kwetsbare inwoners die zelfstandig wonen. In gemeente Breda loopt de campagne Wonen met Gemak, die erop is gericht om het ouderen mogelijk te maken om langer zelfstandig te blijven wonen. Onderdeel hiervan zijn bijvoorbeeld onze bijeenkomsten 'Gezond en Vitaal'. In Etten-leur waren we nauw betrokken bij de oprichting van de Stichting Present in Vriendschap, die met behulp van een landelijke subsidie nu zelfvoorzienend is.

Inzet voor scholen: pesten, voeding en Vignet Gezonde School In Breda organiseerden we, met een bijdrage van de Rijksuniversiteit Groningen, een druk bezocht symposium over de pestaanpak op scholen, met aandacht voor de rol van de leerkracht. In de gemeente Rucphen spannen alle scholen zich in om het Vignet Gezonde School te behalen. Ook in de gemeenten Bergen op Zoom, Roosendaal en Breda behaalden weer een aantal scholen dit vignet. In Woudrichem loopt de aanpak Eten met Aandacht, die we hebben gekoppeld aan activiteiten van de buurtsportcoach. Voor alle groepen van het basisonderwijs hebben we een spelochtend rondom de Schijf van Vijf georganiseerd. Deze samenwerking wordt in 2018

Deloitte Accountants B.V.
 Voor identificatiedoeleinden.
 Behorend bij controleverklaring
 d.d. 13 april 2018

voortgezet.

Verleidingen en weerbaarheid: alcohol-, rook- en drugspreventie

In verschillende gemeenten investeerden we in een goede aanpak van alcohol-, rook- en drugspreventie. In Moerdijk hebben we bijvoorbeeld, in samenwerking met Novadic Kentron, jongerenwerk en het Markland College Zevenbergen voor zo'n 90 middelbare scholieren het project Cool Choice voorbereid. Deze interventie richt zich op weerbaarheid, je eigen keuzes maken en je echte ik laten zien in relatie tot alcohol en roken. In Roosendaal en Oosterhout namen er meer dan honderd ouders deel aan Happy Ouders: een educatieve kroegentocht waar Novadic Kentron, Halt, politie en Boost jongerenwerk met ouders in gesprek gingen over veilig uitgaan. In Aalburg organiseerden we binnen de pilot Gezonde en Veilige sportomgeving samen met voetbalvereniging NOAD '32 bijeenkomsten voor bewustwording bij ouders en maatschappelijke organisaties omtrent alcohol- en drugsproblematiek. In Werkendam zijn we actief in Puur of Kuur: een samenwerking tussen gemeente, jongerenwerk, politie, NK, GGD West-Brabant en de Dopingautoriteit rondom een omstreden onderwerp: het gebruik van anabolen door jongeren. In de gemeente Breda werkten we mee aan de nota Herijking harddrugsbeleid.

De activiteiten van de adviseurs Preventie & Gezondheid zijn dagelijks te volgen op hun facebookpagina: <https://www.facebook.com/AdviseursPreventieGezondheid>

Team Toezicht en Technische Hygiënezorg

Het jaar 2017 is voor het team THZ een jaar geweest van voorbereidingen op het nieuwe toezicht, de nieuwe Wet Kinderopvang en de daarmee gepaard gaande veranderingen in de uitvoering van het werk per 01-01-2018. We hebben onder meer scholingen gevolgd over communicatie met de houders van kinderopvangvoorzieningen, over de inhoud van het nieuwe toezicht en over handhaven. Alle toezichthouders zijn op de hoogte van de ontwikkelingen en wetswijzigingen binnen de Wet Kinderopvang (WKO) en zijn klaar voor de uitvoering van Het Nieuwe Toezicht. Daarnaast zijn in 2017 de reguliere werkzaamheden doorgegaan:

Toezicht op kinderopvang

Het team voert het toezicht uit in kindercentra, peuterspeelzalen, gastouderbureaus en bij gastouders. In 2017 hebben we volgens planning 595 risicogestuurde inspecties uitgevoerd bij kinderdagverblijven, instellingen voor buitenschoolse opvang, gastouderbureaus en peuterspeelzalen. We hebben in 2017 geen gastouders geïnspecteerd. Er hebben geen nadere of incidentele onderzoeken plaatsgevonden.

Toezicht op voor- en vroegschoolse educatie

Voor- en vroegschoolse educatie (WE) is bedoeld voor jonge kinderen van 2 tot 6 jaar met een (taal)achterstand. Het doel ervan is om de kansen op een goede schoolloopbaan voor deze kinderen te vergroten. Voor de gemeenten Bergen op Zoom en Breda hebben we een toetsingskader en rapportagemodel ontwikkeld om zicht te krijgen op de kwaliteit van de

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Professionalisering toezicht WMO	<p>uitvoering. Bij 38 VVE-locaties zijn vervolgens onderzoeken uitgevoerd.</p> <p>De toezichthouders van de GGD West-Brabant hebben toezicht ontwikkeld op de kwaliteit van WMO-voorzieningen, welk toezicht in vijftien gemeenten wordt uitgevoerd. Dit toezicht voeren we ofwel proactief uit, ofwel na een signaal van een WMO-aanbieder over calamiteiten of geweld. In 2017 zijn er 46 aanbieders en 33 cliënten geïnspecteerd. Daarnaast hebben we ons beziggehouden met de doorontwikkeling van het WMO-toezicht en is er een uniform toetsingskader tot stand gekomen.</p>
Hygiëne-inspecties tattoo- en piercingbedrijven, prostitutiebedrijven en schepen	<p>Om infectieziekten te voorkomen worden jaarlijks hygiëne-inspecties uitgevoerd bij onder meer tattoo- en piercingbedrijven en prostitutiebedrijven. In 2017 is de inspectie van tattoo- en piercingbedrijven volgens planning verlopen. In totaal hebben er 55 van dergelijke inspecties plaatsgevonden. Voor de inspecties van seksinrichtingen lag de focus dit jaar op hygiënemaatregelen; de inspecties zijn uitgevoerd samen met een hygiënist. Er hebben 15 reguliere inspecties en vervolgens nog 12 herinspecties plaatsgevonden. Daarnaast hebben we 48 hygiëne-inspecties uitgevoerd bij internationale schepen in de haven van Moerdijk. We doen dit in samenwerking met GGD Zuid-Holland Zuid en GGD Rotterdam, welke samenwerking we nog verder ontwikkelen.</p>

Team Gezondheid, Milieu en Veiligheid

Het team Gezondheid Milieu en Veiligheid (GMV) houdt zich bezig met het bevorderen van medisch-milieukundige zorg bij gemeenten door het geven van voorlichting, het beantwoorden van burgervragen en het adviseren over risico's. GMV werkt bij (acute) vraagstukken over milieu en gezondheid voor onder andere gemeenten, burgers, scholen, woningbouwverenigingen, de veiligheidsregio en de provincie. In het jaar 2017 heeft het team haar doelen op hoofdlijnen op de volgende manieren gerealiseerd:

Vragen van burgers en gemeenten	<p>In 2017 behandelden we 198 milieu- en gezondheidsvragen van burgers en gemeenten uit regio West-Brabant. Deze vragen gingen vooral over binnenmilieu, asbest en andere gevaarlijke stoffen en ongedierte.</p>
Adviezen bij lokale vraagstukken	<p>In West-Brabant gaven we op verzoeken van 11 gemeenten advies over 28 lokale vraagstukken. De vraagstukken betroffen onder andere intensieve veehouderijen in Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Woudrichem en Woensdrecht en chemische stoffen in Bergen-op-Zoom, Etten-Leur, Moerdijk en Woudrichem. Onder meer Breda en Roosendaal vroegen advies over gezondheid in planvorming, Drimmelen en Moerdijk over het binnenmilieu op scholen en Breda en Oosterhout over evenementen. Daarbovenop hebben we in de regio West-Brabant in vijf gevallen advies gegeven aan de gemeente of risicocommunicatie gericht op burgers verzorgd bij een vraag of incident met een meer acuut karakter, zoals bij een hittegolf en het vrijkomen van gevaarlijke stoffen.</p>
Voorlichtingen	<p>We verzorgden (veelal op verzoek) 10 voorlichtingen in diverse gemeenten in West-Brabant, over onder andere veehouderij en gevaarlijke stoffen en</p>

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Advies bij milieu-incidenten

over gezondheid in het kader van de aankomende Omgevingswet.

In 2017 is bij 108 milieu-incidenten in de veiligheidsregio's van Noord-Brabant, Zeeland en Zuid-Limburg de gezondheidkundig adviseur gevaarlijke stoffen (GAGS) van team GMV om advies gevraagd. Hiervan waren er 37 incidentmeldingen uit de veiligheidsregio Midden- en West-Brabant.

Invloed en kennisdeling

Via landelijke GGD-werkgroepen oefenden we invloed uit op nationale beleidsbeslissingen die lokaal van invloed zijn, zoals over lucht, geluid, veehouderij en de Omgevingswet. Vanwege onze samenwerking met kennisinstellingen zoals het RIVM of binnen kennisplatforms hadden we snel toegang tot specialistische kennis die nodig was voor beantwoording van (beleids-)vragen over leefomgevingsrisico's.

Activiteiten op focuspunten:

1. gezonde gebiedsontwikkeling/wijkrichting (ikv omgevingswet)
2. veiligheid/crisisbeheersing
3. intensieve veehouderij

Bijzondere aandacht hebben we besteed aan het verstevigen en borgen van de rol van gezondheid in omgevingsplannen die lokaal en regionaal worden gemaakt in het kader van de invoering van de Omgevingswet in 2018. Zo hebben we workshops verzorgd voor onze collega's van andere afdelingen en gemeenten in heel Noord-Brabant over gezondheid in de naderende wet. Daarnaast participeerden we in dit kader in lokale en regionale werkgroepen in heel Noord-Brabant, onder andere vanuit de Brabantse Health Deal. Daarbij ging het enerzijds om netwerken en kennisuitwisseling en anderzijds om concrete advisering bij gemeentelijke plannen en visies. Ook hebben we meegewerkt aan pilots met een landelijk karakter zoals over veiligheid op het industrieterrein van Moerdijk en de energietransitie in regio Brabant-Zuidoost. Met Omgevingsdienst MWB hebben we de samenwerkingsmogelijkheden verkend voor gevallen van incidenten en grootschalige overlastsituaties waarbij GRIP-opscaling niet van toepassing is; het gaat daarbij met name om metingen, risicobeoordelingen en risicocommunicatie. Op provinciaal niveau adviseerden we onder meer over gezondheid en veiligheid in planvorming en bij mestverwerking. Daarnaast hebben we al onze gemeenten een duiding gestuurd van de resultaten uit het landelijk Onderzoek Veehouderij en Gezondheid Omwonenden (VGO) en hierover mondelinge toelichting gegeven aan bestuurders. In het Provinciaal Ondersteuningsteam hebben we samen met omgevingsdienst MWB gewerkt aan een handreiking voor het meewegen van gezondheid in vergunningverlening voor veehouderij.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Indicatoren

Indicator	Indicator zegt iets over	Begroting 2017	Realisatie
Aantal risico-gestuurde inspecties	Bereik en uitkomst inspecties	600	595
Aantal inspecties:	Bereik		
- Prostitutie		21	15 reguliere;
- WMO		46	+12 herinspecties
- Tattoo en piercing		23	46 aanbieders;
			33 cliënten
			55 (hoger aantal door stijging aantal voorzieningen)
- Schepen		70	48 (lager aantal door daling aantal schepen en daardoor daling vraag naar certificaten)
Preventieprogramma's:	Bereik		
- Aantal thema's		10	15
- Aantal doelgroepen		8	12
Aantal vragen en klachten GMV	Mate waarin GMV medisch milieukundige zorg heeft geleverd aan burgers en instellingen, waarmee deze klanten eventuele noodzakelijk maatregelen kunnen treffen ter voorkoming van negatieve gevolgen van die risico's	179	198
Aantal gevraagde	Inspanningen van GMV voor het bevorderen van de medisch-	10	28

Deloitte Accountants B.V.
 Voor identificatiedoeleinden.
 Behorend bij controleverklaring
 d.d. 13 april 2018

beleidsadviezen GMV	milieukundige zorg ten aanzien van risico's, in het bijzonder bij rampen of dreiging van rampen.		
Aantal adviezen bij acute cases en bij nazorg van opgeschaalde incidenten		4	5

Wat heeft het gekost?

	Realisatie 2017	Beleidsbegroting 2017	Vershil
<u>Gezonde en veilige leefomgeving</u>			
Kosten productgroep Gezonde en Veilige Omgeving	<u>2.531</u>	<u>2.602</u>	<u>-71</u>
Gemeentelijke bijdrage basistakenpakket (excl. maatwerk)	1.058	1.058	0
Gemeentelijke bijdrage basistakenpakket maatwerk	599	599	0
Overige opbrengsten	<u>1.040</u>	<u>944</u>	<u>96</u>
Totaal opbrengsten	<u>2.697</u>	<u>2.602</u>	<u>96</u>
Resultaat	<u>166</u>	<u>0</u>	<u>166</u>

	Realisatie 2017	Beleidsbegroting 2017	Vershil
<u>Bureau Gezondheid Milieu en Veiligheid</u>			
Kosten Bureau Gezondheid Milieu en Veiligheid	<u>1.249</u>	<u>1.225</u>	<u>24</u>
Overige opbrengsten	1.249	1.225	24
Aanwending voorziening	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Totaal opbrengsten	<u>1.249</u>	<u>1.225</u>	<u>24</u>
Resultaat	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>

5 KWETSBARE GROEPEN

Het team Forensische Geneeskunde en het team Openbare geestelijke gezondheidszorg begeleiden kwetsbare groepen in onze regio. Bij hen vormt de GGD-missie 'opstaan voor kwetsbaren' misschien nog directer dan bij andere GGD'ers het hart van hun werk. De uitdaging bleef in 2017 onverminderd dezelfde als in eerdere jaren: het in beeld krijgen van kwetsbare burgers en het verstevigen van het netwerk rondom kwetsbare burgers zodat niemand tussen wal en schip valt.

De collega's van PSHi en PSHOR vormen geen vast team, maar bieden en coördineren psychosociale hulp bij ingrijpende gebeurtenissen en bij ongevallen en rampen. Op een zelfde manier is er speciaal voor de inzet op camping Fort Oranje een projectteam samengesteld. Daarin hebben collega's uit verschillende teams zitting genomen om hulp te bieden aan deze kwetsbare burgers.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Team Openbare Geestelijke Gezondheidszorg

Het aantal kwetsbare of minder zelfredzame mensen in de samenleving neemt toe. Oorzaken zijn onder meer de ingewikkelder wordende samenleving, met bijvoorbeeld digitalisering en marktwerking bij verzekeraars en energieleveranciers, de economische crisis en de afbouw van de intramurale zorg. Daarnaast gaat het transitiebeleid in de samenleving uit van een sociaal netwerk en de kracht om zelf regie te voeren over je eigen leven. Er zijn mensen bij wie deze basisvoorwaarden ontbreken en waarbij deze aannames (nog) niet werken. Mensen met geldzorgen of grote sociale problemen leven gemiddeld 19 jaar meer in ongezondheid dan mensen zonder en overlijden gemiddeld 6 tot 7 jaar eerder. Extra aandacht in gezondheidsbeleid voor deze mensen is dan ook noodzakelijk. Het team Openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ) bewaakt hoe de veranderingen in maatschappij uitpakken en steunt de mensen bij wie dit nodig is, zodat ook zij meedoen. Een belangrijk instrument daarvoor is het Meldpunt Zorg & Overlast. De belangrijkste resultaten van het team in 2017 waren de volgende:

Vangnet voor kwetsbare burgers en toeleiding naar reguliere zorg	Het Meldpunt Zorg & Overlast geniet steeds meer bekendheid in de samenleving en de daaraan gekoppelde vangnetfunctie hebben we in 2017 verder ontwikkeld. Het aantal meldingen bij ons meldpunt is fors gestegen en de effectiviteit is groot: 75% van de personen waarover is gemeld hebben we toegeleid naar reguliere zorg. Hierbij werken we samen met burgers en regionale ketenpartners zoals zorgpartijen en gemeenten.
Kwetsbare volwassenen, kinderen en verwarden	Ons team heeft met name te maken met kwetsbare volwassenen, waarbij kinderen een onderdeel kunnen uitmaken van het systeem. Van de kwetsbare burgers waarmee we in 2017 hebben gewerkt kan een klein percentage mogelijk worden geschaard onder de categorie 'verward'. Exacte cijfers hiervan zijn niet bekend.
Inzet op 'vergeten' of verborgen plekken	In 2017 hebben we gewerkt op verschillende plekken in de samenleving waar burgers verblijven die zijn vastgelopen in de maatschappij, zoals campings en plekken waar daklozen zich ophouden. Binnen onze regio hebben we bijvoorbeeld deelgenomen aan campingacties in de gemeente Rucphen. Hieruit is een groot aantal meldingen voortgekomen, waarna we veel van de betrokkenen hebben kunnen toeleiden naar reguliere zorg.
Project Nu niet zwanger	In 2017 is het project Nu niet zwanger van start gegaan. In dit project worden kwetsbare vrouwen begeleid om zwangerschappen te voorkomen. Dit gebeurt door middel van voorlichting en het aanbieden van anticonceptie.
Blik achter de voordeur in samenwerkingsproject met PostNL	Omdat de medewerkers van PostNL op zo goed als alle adressen komen en goed zicht kunnen hebben op wat zich achter de voordeuren in onze gemeenten afspeelt, voeren we gesprekken met deze organisatie om een samenwerkingsproject op te zetten. Het doel hiervan is om de meest kwetsbare personen in onze regio in beeld te krijgen bij ons Meldpunt, zodat wij hen kunnen steunen waar dat nodig is.
Evaluatie zorg dak- en thuislozen	Er heeft een evaluatieonderzoek plaatsgevonden naar de uitvoering en resultaten van de medische zorg die wij bieden aan dak- en thuislozen. De centrumgemeenten Bergen op Zoom en Breda hebben laten weten behoefte

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

te hebben aan continuering van deze zorg in 2018.

Wijkagenten en woningbouwverenigingen In 2017 hebben onze OGGZ-verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten huisbezoeken afgelegd samen met onder andere wijkagenten en vertegenwoordigers van woningbouwverenigingen.

Team Forensische Geneeskunde

De forensische geneeskunde is een publieke taak. De forensisch arts voert als gemeentelijk lijkschouwer taken uit vanuit de Wet op de lijkbezorging. Daarvoor werken de artsen in een 24-uurs bereikbaarheidsdienst. De kerngegevens over 2017 zijn de volgende:

Lijkschouw bij twijfel en bij euthanasie In 2017 heeft het team 715 lijkschouwen uitgevoerd. Lijkschouwen worden uitgevoerd wanneer er twijfel bestaat aan een natuurlijke dood en in gevallen van euthanasie. De arts van de GGD stelt dan de aard van het overlijden vast. Bij een niet-natuurlijke dood geeft de arts advies aan de officier van Justitie over de te nemen vervolgstappen.

Stijgend aantal euthanasieën Bij 298 van de 715 lijkschouwen was er sprake van euthanasie. Het aantal lijkschouwen groeit jaarlijks met ongeveer 10%. Deze stijging wordt vooral veroorzaakt doordat steeds meer burgers kiezen voor euthanasie.

Forensische verrichtingen als markttaak Als markttaak hebben we in 2017 in opdracht van de politie bijna 1.600 forensische verrichtingen uitgevoerd. Het merendeel van deze verrichtingen, namelijk 1.332 stuks, betrof medische arrestantenzorg.

Samenwerking voor borging forensische diensten in toekomst Om het stijgende aantal verrichtingen te kunnen blijven uitvoeren ondanks de beperkte instroom en de vergrijzing van de artsen in dit vakgebied, hebben we in 2017 oriënterende gesprekken gevoerd en gepland met andere Zuid-Nederlandse GGD'en. Doel hiervan is om door samenwerking een gezamenlijke backoffice te vormen voor taken als facturatie, roostering, boekhouding en functioneel beheer. Dit moet op termijn een sterkere en efficiëntere organisatie opleveren die de benodigde diensten kan blijven aanbieden.

PSHi en PSHOR

De groep collega's die zich bezighoudt met psychosociale hulp bij ingrijpende gebeurtenissen (PSHI) wordt zo'n twintig keer per jaar ingezet. Het gaat dan om ingrijpende gebeurtenissen waarvan de invloed verder gaat dan de directe slachtoffers en waarbij de omgeving in brede zin is geraakt. De GGD pakt in deze situaties de regie en bepaalt samen met partners (maatschappelijk werk, slachtofferhulp, gemeente, politie) de interventies en informatievoorziening. De kerngegevens over het werk in 2017 zijn de volgende:

Meldingen van ingrijpende gebeurtenissen In 2017 zijn er 21 meldingen van ingrijpende gebeurtenissen behandeld. Bij 8 van de 21 casussen riep de GGD één of meer coördinatieteams PSHi bijeen. Bij de overige 13 casussen volstond telefonisch contact en was het

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

	niet nodig om een coördinatieteam bijeen te roepen.
Thematiek	De behandelde casussen betroffen de thema's zedenzaken/ kindermishandeling, overlijden, zelfdoding, familiedrama/moord, agressie/overlast, terrorisme en overig.
Betrokken gemeentes	De gemeentes waarin de gevallen speelden waren Breda, Bergen op Zoom, Chaam, Drimmelen, Etten-Leur, Moerdijk, Roosendaal, Werkendam, Woensdrecht en Zundert.
Geen inzet psychosociale hulpverlening bij ongevallen en rampen (PSHOR)	In 2017 heeft geen inzet in het kader van psychosociale hulpverlening bij ongevallen en rampen plaatsgevonden. Wel zijn professionals van de ketenpartners getraind om voorbereid te zijn en vakbekwaam te worden. Zo heeft er voor nieuwe professionals een 'basisscholing lid kernteam PSHOR' en een basisscholing voor Medewerkers Psychosociale Opvang (MPO) plaatsgevonden. Voor het behoud van vakbekwaamheid van de al opgeleide professionals hebben een workshop PSHOR en meerdere workshops MPO plaatsgevonden.

Projectteam camping Fort Oranje

Op het moment dat duidelijk werd dat een grootschalige interventie op camping Fort Oranje noodzakelijk was, is er binnen de GGD een integraal projectteam opgericht. Dit projectteam bestond uit een kleine groep vaste teamleden, ondersteund door een wisselende groep van collega's uit verschillende onderdelen van de organisatie. Dit team heeft zich intensief ingezet voor het welzijn van de bewoners van camping Fort Oranje. Vanaf de zomermaanden is de inzet van dit team opgeschaald naar een GRIP 4-situatie en hebben we onze crisisorganisatie ingezet. Het projectteam heeft nauw samengewerkt met onder meer de Politie, de Brandweer, verschillende gemeenten en maatschappelijke organisaties zoals Surplus Welzijn en het Leger des Heils. Enkele hoofdpunten van onze inzet waren de volgende:

Aantallen bewoners, arbeidsmigranten, zorgindicaties en kinderen	Op het moment dat de gemeente Zundert in juni 2017 het beheer van de camping overnam, woonden er naar schatting 1.200 personen op camping Fort Oranje. Tenminste 500 van deze bewoners waren arbeidsmigranten. Een groot aantal van de campingbewoners had een plaats buiten Nederland als vorige geregistreerde woonplaats. 227 bewoners hadden een vorige geregistreerde woonplaats binnen Nederland, verspreid over 36 gemeenten. Een aantal campingbewoners was geregistreerd in de Registratie Niet-ingezetenen (RNI). 103 bewoners van de camping hebben een zorgindicatie gekregen omdat zij aangaven ondersteuning nodig te hebben op met name de levensdomeinen welzijn/zorg, financiën en mate van eigen regie. Op de camping woonden 120 geregistreerde kinderen.
Samenwerking op camping Fort Oranje	De vaste kern van het hulpverleningsteam op camping Fort Oranje bestond uit de GGD samen met Surplus Welzijn, MEE West-Brabant, het Leger des Heils en Stichting Barka. Daaromheen functioneerde een flexibele schil bestaande uit onder meer GGZ-instellingen, jeugdbescherming, het CJG,

Deloitte Accountants B.V.
 Voor identificatiedoeleinden.
 Behorend bij controleverklaring
 d.d. 13 april 2018

Veilig Thuis en verschillende scholen.

Beheer van de camping	Sinds de start van de GRIP 4-situatie in juni 2017 heeft de Veiligheidsregio/GHOR, samen met de Gemeente Zundert, het beheer van de camping overgenomen. Daartoe zijn een tactisch projectteam en een operationeel campingteam opgezet, met vertegenwoordigers op de gebieden zorg, politie, beheer, gemeente, communicatie en herhuisvesting. Ook is het bestuurlijk overleg over de situatie vormgegeven.
Coördinatie van zorg aan campingbewoners	Het projectteam van de GGD heeft een belangrijke rol gespeeld in de coördinatie van de zorgverlening aan campingbewoners. Het ging daarbij onder meer om het faciliteren van de hulpverlening en het werken in de verbinding van de betrokken partijen zoals de Politie, beheer, gemeente Zundert en andere gemeenten, lokale zorgpartijen en het Leger des Heils. Op deze manier zijn veel bewoners van de camping toegeleid naar de juiste reguliere zorg.
Samenwerking bij complexe (gezins)situaties	De teams OGGZ en JGZ hadden op de camping de rol om de bewoners/kinderen op Fort Oranje in beeld te hebben en hen toe te leiden naar passende zorg. Hierin hebben zij intensief samengewerkt met verschillende ketenpartners in de zorg en met huisvesting vanuit de gemeente. In veel gevallen werd in multidisciplinaire casuoverleggen of in zorgconferenties met bewoners de aanpak uitgewerkt, die was gericht op duurzame herhuisvesting en warme overdracht van zorg.
Inventarisatie, evaluatie en verbetering	Team Onderzoek heeft tijdens de GRIP 4-situatie op camping Fort Oranje ondersteuning gegeven bij de inventarisatie van de situatie op de camping. Daarnaast is er gezorgd voor onderlinge afstemming tussen verschillende evaluaties van Fort Oranje. Ook is er met behulp van een Klijsma-subsidie een project gestart waarin samen met campingbewoners aanpakken worden ontwikkeld voor het verbeteren van de leefbaarheid en het welbevinden op campings.

Indicatoren

Indicator	Indicator zegt iets over	Begroting 2017	Realisatie 2017
Aantal cliënten meldpunt Zorg en overlast	De mate van bekendheid met Meldpunt Zorg en Overlast	780	1021

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Aantal contactmomenten met partners (MASS)	De mate van samenwerking met partners	140	208 Toename door verhoogde overlegfrequentie in Bergen op Zoom en Roosendaal
Aantal doorverwezen cliënten vanuit het meldpunt (bemoeizorg, Mass en reguliere zorg)	Toeleiding naar hulp	400	733
Gemiddeld waarderingscijfer door stakeholders (cliënten, partners en/ of opdrachtgevers) voor deze diensten	Mate waarin we voorzien in behoeften van onze stakeholders	≥7,5	Er was in 2017 nog geen geschikt instrument beschikbaar om de cliënt- en klanttevredenheid in deze sector te meten

Wat heeft het gekost?

	Realisatie 2017	Beleidsbegroting 2017	Vershil
<u>Kwetsbare groepen</u>			
Kosten productgroep Kwetsbare groepen	<u>1.542</u>	<u>1.337</u>	<u>205</u>
Gemeentelijke bijdrage basistakenpakket	846	846	0
Overige opbrengsten	416	361	55
Onttrekking bestemmingsreserve zorg dak- en thuislozen	<u>115</u>	<u>130</u>	<u>-15</u>
Totaal opbrengsten	<u>1.377</u>	<u>1.337</u>	<u>40</u>
Resultaat	<u>-165</u>	<u>0</u>	<u>-165</u>

6 DE GHOR

Het team GHOR – de geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio – wordt gevormd door een samenwerking tussen het bureau GHOR Brabant-Noord en het bureau GHOR Midden- en West-Brabant. Een belangrijke rol van de GHOR is het aansturen van de geneeskundige diensten zoals ambulancedienst, GGD, traumacentrum, ziekenhuis en huisarts wanneer zij medische hulp verlenen bij grote incidenten en rampen. De GHOR coördineert in dergelijke gevallen de samenwerking tussen alle betrokken hulpverleningsdiensten, inclusief vrijwilligersorganisaties zoals het Nederlandse Rode Kruis. Buiten crisissituaties houdt de GHOR zich bezig met advisering, informatievoorziening en brede voorbereiding op rampen en crises.

GGD West-Brabant is penvoerder van GHOR Midden- en West-Brabant en om te voldoen aan de verslaggevingsvoorschriften maakt het samenwerkingsverband met ingang van 2017 deel uit van deze jaarrekening. De beide teams die samen de GHOR vormen werken vanuit één gedachte en zijn crisisbekwaam, 24/7 bereikbaar en kennen hun werkveld door en door. Op hoofdlijnen heeft het team GHOR in 2017 het volgende bereikt:

Advies aan acute partners op basis Tijdens de (relatie-)gesprekken met de acute partners, zoals ziekenhuizen en huisartsen, is er gesproken over allerlei relevante zaken en risico's,

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

van risicogerichtheid en inzichten 'nieuwe' crises	waaronder ook 'nieuwe' crises zoals terrorismedreiging. De GHOR heeft de acute partners geadviseerd op basis van risicogerichtheid en inzichten 'nieuwe' crises. Naast de gesprekken op tactisch-operationeel niveau is er ook op strategisch niveau gesproken.
Uitbreiding netwerk rondom verminderd zelfredzame thuiswonenden	In de Taskforce Veiligheid in Zorg en Industrie (Midden- en West-Brabant) is in de expeditie extramurale zorg contact gelegd met tal van formele en informele niet-acute zorgverleners rondom verminderd zelfredzame thuiswonende mensen. Deze expedities zijn geëvalueerd en de resultaten vormen input voor meer structurele samenwerking. Eind 2017 is een verkenning gestart met de thuiszorgsector om te kijken wat samenwerkingsmogelijkheden zijn tussen GHOR en thuiszorg.
Samenwerking aangrenzende GHOR-regio's	Met de aangrenzende GHOR-regio's zijn samenwerkingsconvenanten afgesloten, met GHOR Zeeland zijn deze onlangs geactualiseerd. Met GHOR Zeeland en GHOR Brabant Zuidoost hebben we informatie op het gebied van zorgcontinuïteit uitgewisseld.
Convenant met zorginstellingen	Met alle ziekenhuizen in de regio Brabant-Midden-West-Noord is het convenant voor geneeskundige opgeschaalde zorg ondertekend.
Visie en verkenning zorgrisicoprofiel	In 2017 is er een oriëntatie op het zorgrisicoprofiel uitgevoerd en opgeleverd. Dit biedt handvatten voor de ontwikkeling van een visie en het verkennen van het zorgrisicoprofiel met bestaande partners in de komende periode.
Structureel crisisoverleg met acute zorgpartners	Het structureel ketenoverleg in de koude fase (fase waarin er geen calamiteit is) heeft vervolg gekregen in het Voorbereidend Crisisoverleg Regionale Zorgcontinuïteit, waaraan de acute zorgpartners deelnemen. Dit overleg heeft in december plaatsgevonden, met als thema terrorismegevolgbestrijding. Een structureel crisisoverleg op strategisch niveau is in ontwikkeling.
Ondersteuning zorginstellingen bij bevorderen veiligheid	Gedurende 2017 heeft de GHOR zorginstellingen in de regio gestimuleerd en ondersteund bij het bevorderen van de veiligheid in de instellingen. Een rapportage over de samenwerking tussen GHOR en acute en niet-acute zorginstellingen en een overzicht van genoemde indicatoren is opgeleverd en aan het bestuur aangeboden.
Coördinerende informatiepositie binnen witte kolom	Voor het project Netcentrisch werken wordt een informatiesysteem aangeschaft. De GHOR heeft in 2017 aandacht besteed aan het creëren van draagvlak bij de partners die met het systeem gaan werken. Per 1 januari 2018 wordt een pilot gestart.

Deloitte Accountants B.V.
 Voor identificatiedoeleinden.
 Behorend bij controleverklaring
 d.d. 13 april 2018

Wat heeft het gekost?

	Realisatie 2017	Beleidsbegroting 2017	Vershil
<u>GHOR Midden- en West-Brabant</u>			
Kosten GHOR Midden- en West-Brabant	<u>2.318</u>	<u>2.878</u>	<u>-571</u>
Overige opbrengsten	<u>2.318</u>	<u>2.878</u>	<u>-571</u>
Totaal opbrengsten	<u>2.318</u>	<u>2.878</u>	<u>-571</u>
Resultaat	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>

7 Overige Afdelingen

De kosten en opbrengsten van de overige afdelingen nemen we ook mee om de aansluiting met het exploitatieoverzicht te houden. Hierbij staan onder andere: facilitaire zaken, management en projectmanagement.

	Realisatie 2017	Beleidsbegroting 2017	Vershil
<u>Overige afdelingen</u>			
Kosten overige afdelingen	<u>854</u>	<u>1.354</u>	<u>-500</u>
Overige bijdrage gemeenten (BOPZ-online)	72	68	4
Overige opbrengsten	1.188	848	340
Onttrekking Bestemmingsreserve risico plustaken	60	37	23
Onttrekking bestemmingsreserve reorganisatie HSC	70	70	0
Onttrekking bestemmingsreserve huisvesting	19	19	0
Financiële baten en lasten	-269	149	-418
Totaal opbrengsten	<u>1.140</u>	<u>1.354</u>	<u>-50</u>
Resultaat	<u>286</u>	<u>0</u>	<u>286</u>

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Paragrafen

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

1. Paragraaf Bedrijfsvoering

1.1. Het Service Centrum

Het Servicecentrum (HSC) is een samenwerkingsverband tussen de GGD West-Brabant, de GGD Hart voor Brabant, de RAV Brabant Midden-West-Noord en de GGD Noord- en Oost-Gelderland met als doel het samen uitvoeren van ondersteunende diensten, zoals financiën, informatisering en automatisering, personeelszaken, communicatie en facilitaire zaken.

Deze samenwerking is geregeld in een overeenkomst 'kosten voor gemene rekening'; er gelden daarmee vaste verdeelsleutels voor het kostenaandeel voor GGD West Brabant. HSC wordt aangestuurd door de directeuren van de deelnemende gemeenschappelijke regeling. De GGD Hart voor Brabant is penvoerder en heeft voor HSC een aparte administratie ingericht. De financiën van HSC zijn daarmee onderdeel van de jaarrekening van de GGD Hart voor Brabant. In de jaarrekening van GGD West Brabant worden de personeelskosten van HSC verantwoord onder 'personeelskosten' en alle overige kosten onder 'materiele kosten'.

Na een evaluatie afgelopen jaar over de werkwijzen en inrichting van het HSC in relatie tot de wensen van de ondersteunde organisaties, zijn er een aantal besluiten genomen. Deze komen neer op het aanbrengen van meer focus in het aantal en de aard van de activiteiten van HSC. Sinds het ontstaan van het HSC zijn de aangesloten organisaties veel veranderd. Het doorzetten van verandering bij HSC om weer sterkere aansluiting te vinden, heeft afgelopen verslagjaar geleid tot een nadelig resultaat. Hierdoor is de begrote bijdrage voor HSC vanuit GGD West Brabant ca. 0,2 mln. hoger geweest dan geraamd.

Het aanbrengen van nadere focus in de taakopdracht van HSC, helpt tevens om de omvang, kosten en impact van de veranderopgave voor HSC behapbaar te houden. Als resultante daarvan worden er een aantal bedrijfsvoeringtaken of -gebieden overgeheveld naar de aangesloten organisaties. Dit zijn onder meer onderdelen van de ondersteuning op personeelsgebied en inkoop. Facilitaire zaken en communicatie gaan als gehele functie over.

1.2. Huisvesting

In 2017 zijn de plannen voor optimalisatie van het pand aan de Doornboslaan gerealiseerd. Aanbestedingen zijn uitgevoerd en gegund voor bouwtechnische en installatietechnische aanpassingen en voor een stukje herinrichting. Dit is in goede samenwerking met de Veiligheidsregio MWB en de GHOR gerealiseerd. Resultaat is een nieuwe, eigentijdse werk-omgeving en extra werkplekken voor de Veiligheidsregio MWB, conform hun wensen ten aanzien van gebruik en om met externe partijen samen te kunnen werken, presenteren en te creëren.

In het kader van de meerjarenonderhoudsplanung is er binnen schilderwerk uitgevoerd bij de locaties in Hank, Made, Oosterhout Dillehof 3 en 75 en Zundert. Tevens is in made het linoleum vervangen. De meerjarenonderhoudsplanung (MOP) is hierop aangepast en geactualiseerd.

Een begin is ook gemaakt met het opstellen van een huisvestingsvisie. Huisvesting is een belangrijke voorwaarde om GGD taken goed uit te kunnen voeren. Vanuit gemeenten komen er steeds vaker vragen omtrent de kosten van locaties en of er goedkopere alternatieven zijn. Om deze vragen goed te kunnen beantwoorden is het belangrijk om een duidelijke visie te hebben op huisvesting. Zodat vanuit de inhoud de vragen beantwoord kunnen worden en er een helder kader is dat als uitgangspunt kan dienen bij het zoeken naar alternatieve locaties. Een tweede aanleiding is de noodzaak van een financieel juiste balans. Een duidelijk beeld van de afschrijvings- en rentekosten en hoe dit naar de toekomst geborgd is, is essentieel. De kosten in het kader van de MOP en het investeringsvolume in relatie tot de reserve huisvesting dienen inzichtelijk gemaakt te worden en risico's ingeschat. Een van deze risico's is het huurdersrisico dat de GGD West-Brabant loopt op het pand Doornboslaan te Breda. In 2018 zal de huisvestingsvisie afgerond worden.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

1.3 Inkoop

De uitvoering en opzet van alle bedrijfsvoeringsprocessen rondom inkoop was aan revisie toe. Een aantal (doorlopende) contracten en wijziging van het oude aanbestedingsregime rondom 2B-diensten waren in 2016 onvoldoende in beeld om de rechtmatigheid op het inkoopdossier te blijven garanderen. In 2017 zijn er verschillende acties opgezet om de gehele inkoopketen met de daaraan palende processen weer op orde te krijgen en de onrechtmatigheid terug te dringen, met het oog om op het gebied van inkoop weer geheel rechtmatig te worden.

De eerste verbeteringen lagen besloten in het weer adequaat bemensen van de inkoopketen. Hierbij zijn nieuwe rollen gecreëerd die zorg gaan dragen voor het organiseren en faciliteren van het inkoopproces en daarvan afgeleid het contractbeheer en -management. Er is daarvoor ook een directe link tussen de inkoop en financiële discipline gecreëerd. De samenwerking met het Inkoopburo West-Brabant (IWB) is geëvalueerd en wordt onder aangepaste afspraken doorgezet. Tevens is er nieuwe inkoopbeleid opgesteld. Dit wordt tezamen met een herziening van de mandatering in samenspraak met de organisatie ingevoerd. Parallel hieraan worden ondersteunende systemen aangepast.

De spentanalyse is een belangrijk instrument voor bijstuur en verbeteracties. Hierop volgend wordt er een inkoopwerkplan gemaakt en daar waar mogelijk en zinvol worden aanbestedingen samen met de partners in het HSC vorm gegeven. Het inkoopwerkplan fungeert tevens als de routekaart voor het verbeteren van de rechtmatigheid. De inkooponrechtmatigheid is van 2016 naar 2017 met 1,4 mln. gedaald en bedraagt in 2017: 1.015k.

1.4 Informatiebeheer

Volgens de Archiefwet 1995 moet de GGD zijn informatiebeheer goed inrichten. Het doel is informatie zo te beheren dat de bedrijfsvoering wordt ondersteund en de risico's beheerst zijn. In 2015 toetsten we het beheer aan de eisen. Daarbij bleek dat verbetering noodzakelijk was op de aspecten kwaliteitszorg, ordening, authenticiteit, context, toegankelijkheid en duurzaamheid en vernietiging. In 2016 ontwikkelden een plan van aanpak om de noodzakelijke verbetering te kunnen realiseren. Die komt tot uiting in een sterkere orientatie op informatie en in nieuwe werkwijzen.

Jaarverslag informatiebeheer 2017

In het eerste kwartaal ontwikkelden we daarvoor een onderzoeksmethode op basis van normen en risico's. Uitgangspunt was om volgens die methode in specifieke delen van de organisatie te kunnen toetsen wat de actuele beheersituatie is en hoe die zich tot de gewenste situatie moet ontwikkelen. In de gewenste situatie moet sprake zijn van een verantwoord risico, van een acceptabele administratieve belasting en van een aantoonbaar voldoende mate van informatiebeheer. Uit de bevindingen volgt dan per organisatie-onderdeel het lokale plan van aanpak.

In het tweede kwartaal voeren we een pilot uit bij een organisatie-onderdeel en doorliepen daarin de gehele cyclus; van onderzoek tot en met de uitvoering van het lokale plan van aanpak.

In de tweede helft van 2017 startten we vijf onderzoeken van organisatie-onderdelen. Daarvan zijn er in 2017 twee met een adviesrapport aan de proceseigenaar afgesloten. De overige drie worden in het eerste kwartaal opgeleverd. Voor alle vijf start dan de uitvoering van het plan van aanpak.

In de uitvoering van het plan van aanpak uit 2016 is de voor 2017 geplande productie niet gehaald. De formatie voor onderzoek en advies bleek te beperkt en meer complexe taken en incidenten vroegen extra inzet. Dit was in het plan al als risico benoemd en we gaan hierop in 2018 onderzoeken en zo nodig verbeteren.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

We stellen in elk geval de planning bij. In 2016 zijn in het plan van aanpak 23 organisatieonderdelen benoemd. In 2017 zijn er daar twee aan toegevoegd; de Wmo en de GHOR. Van die 25 zijn de onderzoeken eind 2017 voor 4 onderdelen (vrijwel) afgerond. Uitvoering van het plan voor de resterende 21 plannen we in de periode 2018-2019; 10 organisatie-onderdelen in 2018 en 11 in 2019.

2. Paragraaf Financiering

2.1 Liquiditeitsbeheer

Het werkkapitaalbeslag wordt zoveel mogelijk beperkt door een snelle facturering. De gemeentelijke bijdrage en de dienstverlening aan derden worden zoveel mogelijk vooraf en per kwartaal gefactureerd. In de begroting 2017 is ervan uitgegaan, dat de mutatie werkkapitaal nihil is. De bankstand ultimo 2017 is € 80.000 daarnaast staat eind 2017 €2.283.000 op schatkistbankieren.

2.2 Kasgeldlimiet

De toegestane kasgeldlimiet bedraagt 8,2% van de jaarbegroting 2017 (€ 2.745.000). Op basis van het verschil tussen de vlottende schulden en de vlottende middelen (€1.406.000 negatief) blijft de GGD West-Brabant binnen de toegestane kasgeldlimiet.

2.3 Renterisico vaste schulden (zie bijlage 3: Staat van langlopende leningen)

Ter financiering van de nieuwe huisvesting zijn in 2007 de volgende leningen afgesloten voor een totaalbedrag van € 8,5 miljoen op basis van liquiditeitsprognoses voor de korte en voor de lange termijn. Voor de inbouw van het nieuwe pand ad € 2 miljoen is een lening aangetrokken voor de periode van 20 jaar en voor het gebouw van 30 jaar (aflossing in 40 jaar: restant schuld € 1.625.000 na 30 jaar).

OMSCHRIJVING	LENING NUMMER	INGANGS DATUM	LOOP TIJD	RENTE	HOOFD SOM
BNG Lening	401022214	16-10-2006	Tot 01-07-2028	4,20%	2.000.000
BNG Lening	401022215	02-07-2007	Tot 01-07-2038	4,31%	3.500.000
		01-10-2007	Tot 01-07-2038	4,31%	3.000.000
TOTALE LENINGEN IVM HUISVESTING					8.500.000

De renterisiconorm is vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal 2017 (wet Fido). Dit resulteert in een renterisico norm van € 6.696.100. De reguliere aflossing voor 2017 en de komende jaren is geraamd op € 263.000. De GGD West-Brabant blijft hiermee ruim binnen de renterisiconorm.

2.4 Vermogensstructuur en financiering (GGD)

De GGD West-Brabant streeft ernaar om de vaste activa te financieren met lang beschikbaar vermogen. Ultimo 2017 worden de vaste activa ad € 10,5 miljoen als volgt gefinancierd.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

(in duizenden euro's)

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016	Vershil
<i>Materiele vaste activa</i>	10.153	9.884	270
Financiering			
Eigen vermogen	4.923	5.619	-696
Voorzieningen	553	594	-41
Langlopende schulden	6.138	6.400	-263
<i>Financiering op lange termijn</i>	11.613	12.613	-696
Investeringsruimte	1.460	2.729	-1.000

3. Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Het weerstandsvermogen maakt duidelijk in hoeverre de GGD financiële tegenvallers kan opvangen zonder dat dit dwingt tot beleidsombuigingen of bezuinigingen. Daarnaast biedt een weerstandsvermogen binnen een gemeenschappelijke regeling ook ruimte om eventuele jaarrekeningtekorten op te vangen, zonder direct een aanvullende bijdrage van deelnemende gemeenten te hoeven vragen.

3.1. Beleid omtrent weerstandsvermogen en risico's

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- De *beschikbare* weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de GGD beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken, zijnde de reserves en voorzieningen;
- Alle risico's waarvoor geen specifieke budgettaire reserveringen zijn genomen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Dit vormt de *benodigde* weerstandscapaciteit.

Dit vermogen tot het kunnen absorberen van de gewogen risico's, wordt uitgedrukt in een verhoudingscijfer. Dit cijfer is tezamen met andere vermogenskengetallen opgenomen in de tabel van paragraaf 3.2. De *beschikbare* weerstandscapaciteit staat in paragraaf 3.3. De *benodigde* weerstandscapaciteit is het uitvloeisel van de risicokwantificering en deze staat in paragraaf 3.4.

Indien het verhoudingspercentage van het weerstandsvermogen onder de streefverhouding van 100% ligt, zal het algemeen bestuur bij de vaststelling van de jaarrekening en resultaatsbestemming hierover een besluit nemen.

Om de normen voor de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen zijn de risico's financieel vertaald. Door de financiële gevolgen van de individuele risico's bij elkaar op te tellen, zou een te negatief oordeel over het weerstandsvermogen kunnen ontstaan. Het is namelijk vrijwel zeker dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen of in de maximale omvang.

Bij de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit wordt gebruik gemaakt van risico simulatie gebaseerd op de Monte Carlo methode. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de kans op optreden van een risico en de financiële gevolgen zoals die per risico zijn aangegeven. Op basis van de risicosimulatie wordt berekend welk bedrag er nodig is om de geïdentificeerde risico's in financiële zin af te dekken. Hierbij wordt gerekend met een waarschijnlijkheidspercentage van 90%. Dat wil zeggen dat met een waarschijnlijkheid van 90% het bedrag van zich in de praktijk manifesterende risico's niet hoger zal zijn dan het berekende bedrag voor de benodigde weerstandscapaciteit. Het percentage van 90% biedt relatief veel "zekerheid" en

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

vertegenwoordigt eveneens een statistisch omslagpunt. Dit percentage is binnen het gemeentelijk verslaggevingsstel gebruikelijk.

3.2. Kengetallen

De hieronder vermelde kengetallen geven een eenvoudiger inzicht in de financiële positie van de GGD West Brabant.

Kengetallen	2016	2017
Netto schuldquote	11%	11%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte lenir	11%	11%
solvabiliteitsratio	34%	32%
Weerstandsvermogen	50%	26%

3.3. Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van de GGD West-Brabant bestaat uit:

(in duizenden euro's)

	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Algemene Risico Reserve GGD West-Brabant	852	700
Bestemmingsreserve risico plustaken	852	912
Bestemmingsreserve JGZ 0-4	0	0
Totaal	1.704	1.612

Het algemeen bestuur stelde normen vast voor de Reserves, deze zijn terug te vinden in bijlage 1.9 Toelichting Reserves en voorzieningen:

	Minimaal	Maximaal
Algemene Risico Reserve	717.550	1.304.200
Bestemmingsreserve risico plustaken	656.900	1.313.800
Bestemmingsreserve JGZ 0-4	206.326	397.551

Bij een stand buiten deze grenswaarden neemt het algemeen bestuur een besluit bij de resultaatsbestemming.

3.4. Benodigde weerstandscapaciteit – op basis van de risico-inventarisatie

Wij definiëren een risico als een gebeurtenis of omstandigheid met potentieel nadelige financiële gevolgen voor de organisatie. In de risicoanalyse zijn de belangrijkste risico's beschreven die voorzienbaar zijn bij een reguliere begrotingsuitvoering.

Het MT heeft met adviseurs een omgevingsanalyse en risicomangement sessie gedaan, met het oog op het identificeren van strategische en externe risico's. Dit is onderdeel van de planning & control cyclus en daarbij worden er maatregelen getroffen, kansen bepaald en financiële impact bepaald. Het bestuur wordt daarover geïnformeerd via de reguliere planning en verantwoordingsproducten. Indien zich een risico voordat dat niet binnen de reguliere begrotingsuitvoering kan worden opgevangen, dan wordt de beschikbare weerstandscapaciteit aangesproken.

We maken een kansberekening van de mogelijke uitkomsten dat één of meerdere risico's zich voordoen. Het is zeer onwaarschijnlijk dat alle risico's zich in één begrotingsjaar in volle omvang zullen voordoen. Uit de uitgevoerde kansberekening – via een monte-carlo simulatie van alle risico's met impact en kans – komt met een betrouwbaarheid van 90% een verwachte schadelast van 6,6 mln. Bij een betrouwbaarheid van 75% is de uitkomst 4,3 mln. Door de wijze van

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

berekening is de schadelast daarmee gelijk aan de benodigde weerstandscapaciteit, gegeven de betrouwbaarheid van de kansberekening (en onder de aanname van normaal verdeelde kansen). Uitgedrukt in een percentage is op 90% betrouwbaarheid de dekkingsratio 26% (zie § 3.2) en op 75% betrouwbaarheid is het dekkingspercentage 40%.

Gebeurtenis	Opmerking	Verwacht gevolg	Maximaal gevolg
Friciekosten als gevolg van de vermindering van de gemeentelijke bijdrage voor basistaken algemeen en JGZ 4+	Flexibiliteit van medewerkers en organisatie is versterkt door de manier van werken en organiseren. Er is een mix tussen basis-, plus- en marktaken. Aangevuld met subsidieopdrachten.	€ 1.354.000	€ 13.544.000
Friciekosten als gevolg van de vermindering van de gemeentelijke opdrachten / afname van plustaken	Vermindering van de bekostiging van in verhouding tot het vermogen tot aanpassen van de vaste kosten.	€ 1.500.000	€ 5.000.000
Friciekosten als gevolg van de vermindering van de gemeentelijke bijdrage voor JGZ 0-4.	Vermindering van de bekostiging van in verhouding tot het vermogen tot aanpassen van de vaste kosten. Flexibiliteit van medewerkers en organisatie is versterkt door de manier van werken en organiseren. Er is een mix tussen basis-, plus- en marktaken. Aangevuld met subsidieopdrachten.	€ 393.000	€ 3.928.000
Friciekosten als gevolg van de vermindering van financiering voor uitvoering van GHOR-taken vanuit de Veiligheidsregio MWB	Vermindering van de bekostiging van in verhouding tot het vermogen tot aanpassen van de vaste kosten. Flexibiliteit van medewerkers en organisatie is versterkt door de manier van werken en organiseren. Er is een mix tussen basis-, plus- en marktaken. Aangevuld met subsidieopdrachten.	€ 232.000	€ 2.318.000
Friciekosten als gevolg van de afbouw van subsidieinkomsten of -projecten	Vermindering van de bekostiging van in verhouding tot het vermogen tot aanpassen van de vaste kosten. Flexibiliteit van medewerkers en organisatie is versterkt door de manier van werken en organiseren. Er is een mix tussen basis-, plus- en marktaken. Aangevuld met subsidieopdrachten.	€ 158.000	€ 1.580.000
Verantwoording rechtmatigheid uitvoering van regelingen penvoerderschappen (CJG-Breda, GMV, cultuur subsidie)	Als penvoerder is de GGD in meeste gevallen aansprakelijk voor een correcte verantwoording en op de rechtmatigheid van binnen het penvoerderschap besteede middelen. Ook voor participerende partners. Convenanten met deelnemende en uitvoerende organisatie en -onderdelen over bekostiging, verantwoording en onderling verantwoordelijkheden.	€ 2.250.000	€ 7.500.000
Betalen vennootschapsbelasting overheidsbedrijven	Voor het (netto) rendabele gedeelte van de marktaken is de GGD VPB-plichtig Leereffect zal leiden tot een structureel effect in begroting en exploitatie. Voorspelbaarheid van de netto belastingplicht evenwel nog zeer beperkt.	€ 23.000	€ 25.000
Gezamenlijke uitvoering van JGZ-taken met partners TWB en Careyn	Beperkte beleidsmatige / inhoudelijke afstemming tussen openbaar aanbestede en inbestede JGZ taken, vraagt extra afstemming en aanpassing in de uitvoering. Gezamenlijke stuurgroep ten behoeve van uitvoering en sturing op integrale uitvoering van JGZ-taken.	€ 200.000	€ 400.000
Tariefsdaling op de uitvoering iJGZ door GGD	De uitvoering van het nieuwe basispakket in JGZ voor die gemeenten waar de GGD deze verzorgt van 0-18, gaat gepaard met een efficiëncy afspraak, die door de integrale uitvoering moet worden gerealiseerd. Monitoring op uitvoering in combinatie met capaciteitsplanning.	€ 40.000	€ 400.000
Crisisondersteuning (niet GHOR)	Casustiek van de opschaling en inzet rondom Fort Oranje heeft laten zien dat er in het verlengde van reguliere GGD-taken ook een crisis situatie kan ontstaan, waarin normale capaciteit niet toereikend is. Mogelijkheden tot crisesaanpak en operationele actieplannen verbreden naar alle GGD-taken.	€ 350.000	€ 500.000
Algemene bedrijfsvoerings risico's (o.a. juridische aansprakelijkheid)	Inlenersaansprakelijkheid, aanbesteding, datalek Diverse specifieke beheersprocessen.	€ 150.000	€ 500.000
Toenemende compliance eisen	Op het gebied van privacy, aanbesteding, informatiebeveiliging, comptabiliteit en certificering is er sprake van meer of niet eisen / voorschriften en hogere mate van aantoonbaarheid. Op veel vlakken zijn of worden aanvullende verantwoordelijkheden georganiseerd en ingeregeld. Zowel op technisch vlak als organisatorisch gebied.	€ 60.000	€ 600.000
Hoger kostenniveau HSC	HSC zit in een fase van aanpassing en verhoging van productiviteit en kwaliteit. Daarbij beschikt HSC niet over reserves of risicomiddelen. Transitiestrategie wordt op directieniveau afgestemd.	€ 75.000	€ 250.000
Afhankelijkheid van ICT in realtie tot continuïteit van de uitvoering	Door toenemend belang voor de reguliere bedrijfsvoering en door het steeds opener karakter van ICT, is de continuïteit van alle bedrijfsprocessen in zeer hoge mate afhankelijk van de juiste en betrouwbare beschikbaarheid van ICT. Een bedrijfscontinuïteitsplan wordt opgesteld	€ 60.000	€ 600.000
Totaal		€ 6.845.000	€ 37.145.000

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

4. Paragraaf Samenwerkingsverbanden (verbonden partijen)

In deze paragraaf lichten wij onze samenwerkingsverbanden toe. Een van deze samenwerkingsverbanden (te weten stichting Jeugdgezondheidszorg West-Brabant) is aan te merken als verbonden partij.

4.1. Het Service Centrum (HSC)

Het Service Centrum is een samenwerkingsverband tussen de GGD West-Brabant, de GGD Hart voor Brabant, de RAV Brabant Midden-West-Noord en GGD Noord- en Oost-Gelderland met als doel het gezamenlijk uitvoeren van de ondersteunende diensten, zie verder paragraaf Bedrijfsvoering.

Op basis van de overeenkomst 'kosten voor gemene rekening' komt in 2017 28,7% van de totale kosten HSC voor rekening van GGD West-Brabant. In 2017 was een doorbelasting begroot bij GGD West-Brabant van € 2.758k. Op basis van de werkelijke kosten bedraagt deze doorbelasting € 2.971k.

De kostenverdeelstaat van het HSC is opgenomen onder bijlage 5 van deze jaarrekening.

4.2. Stichting Sociale Wijkteams Oosterhout

De doelen van de stichting zijn: verheldering en toeleiding naar (specialistische) zorg en faciliteren van de netwerkorganisatie die er in Oosterhout komt.

GGD West Brabant participeert in de uitvoering, maar de financiële risico's blijven binnen de stichting. Dit is verder geborgd doordat de stichting een overeenkomst gesloten met de gemeente Oosterhout met daarin onder andere een vrijwaring voor elke deelnemende instelling voor de financiële en operationele risico's van de uitvoering.

4.3. Stichting Jeugdgezondheidszorg West-Brabant

Het bestuur van de GGD West-Brabant heeft in 2014 besloten de deelnemende gemeenten aan te bieden de Jeugdgezondheidszorg voor 0-4-jarigen uit te voeren, voor die gemeenten die tot dat moment deze dienstverlening hadden afgenomen van Thebe JGZ. Daarbij besloot het bestuur tevens om het werkgeverschap van de medewerkers van Thebe JGZ over te nemen en tijdelijk onder te brengen in een stichting. Het gegeven dat niet alle West-Brabantse gemeenten de JGZ onderbrengen bij de GGD en de veranderingen in het bestuurlijk krachtenveld vanwege de decentralisatie van de Jeugdzorg maken een flexibele oplossing wenselijk.

In 2017 is een evaluatie uitgevoerd waar na is besloten dat de Stichting Jeugdgezondheidszorg per 1-1-2018 onderdeel zal worden van GGD West Brabant en dat de stichting na afronding van de overdracht van medewerkers zal worden ontbonden.

Zowel het eigen vermogen als het vreemd vermogen van Stichting Jeugdgezondheidszorg West Brabant was zowel begin als eind 2017 nihil.

4.4. Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid

Dit samenwerkingsverband bestaat sinds 1994 en hierbinnen hebben de GGD'en in Brabant hun krachten op gebied van gezondheid, milieu & veiligheid gebundeld om slagvaardig en effectief te kunnen opereren. Gezondheid en aandacht voor de beleving van de inwoners ten aanzien van gezondheid, milieu & veiligheid staan hierbij centraal. De deelnemende GGD'en zijn zelf verantwoordelijk voor de kwaliteit en de producten van het Bureau Gezondheid, Milieu & Veiligheid. De vestigingsplaats is Tilburg.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

De kosten van dit bureau worden verdeeld over de deelnemende GGD'en op basis van inwoners. De GGD West-Brabant treedt op als penvoerder van dit samenwerkingsverband. De aansturing van het bureau GMV wordt gedaan door de directeur van de GGD West Brabant. De volledige baten en lasten van dit samenwerkingsverband zijn onderdeel van deze jaarstukken. Het resultaat van de activiteiten van het bureau GMV wordt bij de resultaatsverdeling verrekend met een specifieke bestemmingsreserve op de balans van de GGD West Brabant.

4.5 GHOR Midden- en West-Brabant

De GGD Hart voor Brabant, de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant en de GGD West-Brabant hebben vanaf 1 januari 2014 een samenwerkingsovereenkomst in het kader van de GHOR-taken in Midden- en West-Brabant. Deze samenwerking ligt vast in een overeenkomst *Kosten voor gemene rekening*, met daarin de verdeling van kosten en risico's tussen de deelnemende partijen.

De DPG West Brabant is verantwoordelijk voor de uitvoering van de GHOR taken in Midden en West-Brabant. De Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (VRMWB) bekostigt de GHOR taken. Daardoor legt de VRMWB middels haar jaarstukken inhoudelijk en financieel verantwoording af. De werkwijze van de GHOR volgt de systematiek van de GGD West Brabant. Daarmee is dit samenwerkingsverband onderdeel van deze jaarstukken.

4.6 CJG Breda

De GGD West-Brabant maakte in 2017, samen met zeven andere organisaties, deel uit van het CJG Breda. Het CJG Breda is een samenwerkingsverband zonder rechtspersoonlijkheid dat sinds 2015 uitvoering geeft aan de vrij toegankelijke preventieve en jeugdhulptaken uit de Jeugdwet voor de gemeenten Breda, gemeente Baarle-Nassau en gemeente Alphen-Chaam. Iedere partij neemt voor eigen risico en rekening deel aan het CJG Breda. Onderlinge afspraken zijn besloten in een jaarlijks vastgestelde samenwerkingsovereenkomst. De uit de partijen afkomstige, individuele CJG-professionals én de leden van het programmateam zijn op grond van mandaatbesluiten bevoegd om namens de colleges van B&W van de drie gemeenten jeugdhulpbesluiten te nemen die vallen onder de Algemene wet bestuursrecht (Awb).

Het CJG Breda wordt op basis van een subsidierelatie met de gemeente Breda gefinancierd. De GGD West-Brabant vervult hierin de rol van penvoerder waarbij zij verantwoordelijk is voor de verdeling en verantwoording van de ontvangen subsidiegelden en het toezien en naleven van de (rand)voorwaarden die worden gesteld in de subsidieverordening en subsidiebeschikking. Bovendien fungeert de penvoerder als primair aanspreekpunt voor de opdrachtgever en subsidieverstrekker, zijnde de gemeente Breda.

De scope van dienstverlening, de wijze van samenwerking en de organisatiekundige vormgeving en verantwoordelijkheden, worden door alle betrokken tezamen geëvalueerd. Dit is in het najaar van 2017 gestart en zal naar verwachting in de eerste helft van 2018 worden afgerond.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

5. Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen

Onderhoud pand

Naast een goed kwaliteitsniveau dat stimulerend is voor het primaire proces, is het tevens van belang dat de waarde van de gebouwen op peil blijft. De aantrekkelijkheid van het gebouw en zijn omgeving kunnen dit bevorderen. Voor de hoofdvestiging, maar ook voor de nevenlocaties indien van toepassing, zijn of worden onderhoudscontracten afgesloten voor installaties en bouwkundige onderdelen. In 2017 zijn de plannen voor optimalisatie van het pand aan de Doornboslaan gerealiseerd. Tevens hebben er op een aantal nevenlocaties onderhoudswerkzaamheden plaatsgevonden.

In 2018 zal er een huisvestingsvisie worden opgesteld waar ook het onderhoud van panelen onderdeel van zal uitmaken.

Onderhoudscontracten

Voor overige kapitaalgoederen zoals multifunctionals, archiefstellingen, telefooncentrales e.d. worden ook onderhoudscontracten afgesloten om de functionaliteit en levensduur te waarborgen. Daar waar het lease-, of huurcontracten zijn, wordt het onderhoud meegenomen in deze contracten.

6. Organisatie en Medewerkers

	Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
Infectieziektebestrijding	26,29	25,01	25,95
Jeugd en gezin (4-18)	40,58	36,29	37,21
Lokaal gezondheidsbeleid	16,80	16,25	17,30
Gezonde en veilige leefomgeving	16,54	14,10	15,50
Kwetsbare groepen	8,33	7,93	8,85
ondersteunende afdelingen	42,76	40,45	42,58
Bureau Gezondheid Milieu en Veiligheid	7,30	7,17	6,45
GHOR Midden en West Brabant	11,83	11,23	12,19
Hét Service Centrum	21,23	21,23	24,12
Vast Personeel GGD West-Brabant	191,66	179,66	190,15
Stichting jeugdgezondheidszorg West-Brabant	46,89	45,99	46,25
Totaal formatie	238,55	225,65	236,40

Ziekteverzuimpercentage

Het ziekteverzuimpercentage voor GGD West Brabant is 4,71 % in 2017. Het ziekteverzuimpercentage is fors gestegen ten opzichte van de cijfers over 2016 (3,26%). In de begroting 2017 is uitgegaan van een normatief ziekteverzuimpercentage van 4,3%. In de realisatie is deze doelstelling niet behaald.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Uit de analyse kan worden geconcludeerd dat de stijging kan worden toegeschreven aan een stijging van het percentage zeer lang verzuim.

In het ziekteverzuimpercentage van 2016 waren de cijfers van de GHOR en GMV niet meegenomen, dus om een goede vergelijking te hebben, zijn voor 2017 de cijfers van de GHOR en GMV ook niet in het geheel meegenomen. Het ziekteverzuimpercentage bij de GHOR is 1,42% in 2017. Het ziekteverzuimpercentage bij GMV is 10,01% in 2017. Dit hoge percentage bij GMV kan worden toegeschreven aan één zeer langdurig zieke medewerker. GGD West-Brabant, GHOR en GMV bij elkaar hebben een ziekteverzuimpercentage van 4,67% in 2017. Dit kan worden meegenomen naar volgend jaar voor een goede vergelijking met 2018.

Ziekmeldingsfrequentie

De gemiddelde ziekmeldingsfrequentie is 0,88 in 2017 (incl. GHOR en GMV is dit 0,86). De gemiddelde ziekmeldingsfrequentie is gestegen ten opzichte van de cijfers over 2016. In de begroting 2017 is uitgegaan van een ziekmeldingsfrequentie van max. 1,00. Daarmee wordt ruim voldaan aan de doelstelling.

Gemiddelde verzuimduur

De gemiddelde duur van het ziekteverzuim bedraagt 8 kalenderdagen in 2017 (incl. GHOR en GMV is dit 7,50). In 2016 was er sprake van een gemiddelde verzuimduur van 7,70 kalenderdagen. De gemiddelde verzuimduur laat in 2017 een stijging zien ten opzichte van voorgaand kalenderjaar. De gemiddelde duur van het ziekteverzuim wordt echter berekend aan de hand van afgesloten ziekmeldingen.

Ziekteverzuim naar duurklasse

Het ziekteverzuim naar duurklasse laat in 2017 het volgende beeld zien.

Verzuim naar duurklasse	Percentage	Percentage incl. GHOR en GMV
Kort verzuim	9,51%	9,59%
Middellang verzuim	17,41%	16,11%
Lang verzuim	27,89 %	24,25%
Zeer lang verzuim	45,19 %	50,04%
Totaal	100,00 %	100,00%

Het toegenomen ziekteverzuimpercentage is in belangrijke mate terug te voeren op een groep medewerkers die langdurig verzuim hebben laten zien.

Het aandeel van het kort en middellang verzuim is gedaald ten opzichte van 2016 met circa 8%. Het aandeel lang en zeer lang verzuim is gestegen ten opzichte van 2016 met circa 9%. Er is hiermee een duidelijke verschuiving gekomen in het verzuim naar duurklasse.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Jaarrekening 2017

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

1. Grondslagen

Inleiding

We maakten de jaarrekening op basis van de voorschriften van het BBV, nota reserves en voorzieningen (6 oktober 2016), treasurywet (25 april 2002) en de nota waardering en afschrijving vaste activa van de GROGZ West-Brabant 2011.

Algemene grondslagen

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, nemen we de activa en passiva op tegen nominale waarden.

De baten en lasten rekenen we toe aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten nemen we slechts op voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, nemen we in acht als ze voor het opmaken van de jaarrekening bekend werden.

Personeelslasten rekenen we in principe toe aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen of schulden uit aan jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, rekenen we sommige personele lasten echter toe aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; bijvoorbeeld bij componenten zoals overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume treffen we geen voorziening of nemen we op andere wijze een verplichting op. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming: vier jaar. Bij (eenmalige) effecten waaruit formele verplichtingen voortvloeien (bijvoorbeeld bij reorganisaties) moet wel een verplichting opgenomen worden.

Cijfers in de verschillende tabellen die opgenomen zijn in de jaarrekening zijn in duizenden euro's weergegeven.

Balans

Vaste activa

Materiële vaste activa met economisch nut

Deze activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Investeringsbijdragen van derden worden afgeschreven op het saldo van de betreffende investering. Slijtende investeringen krijgen vanaf het moment van ingebruikneming een lineaire afschrijving in de verwachte gebruiksduur, waarbij we rekening houden met een eventuele restwaarde.

De afschrijvingstermijnen in jaren:

- grond en terreinen	geen
- bedrijfsgebouwen	50
- inbouw en semipermanente opstal	20
- verbouwingen en bedrijfsgebouwen	10
- bedrijfsauto's	5
- medische inventaris	10

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

- telefonie en communicatie 5
- inventaris 10
- technische installaties in bedrijfsgebouwen 10
- automatiseringsapparatuur 3
- kantoorautomatisering en netwerkapparatuur 3
- applicatieprogrammatuur 4

Vlottende activa

Vorraden

We waarderen producten en goederen tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde als die lager is dan de kostprijs. Dat doet zich vooral voor als voorraden incurant worden.

Vorderingen en overlopende activa

We waarderen de vorderingen tegen de nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht, die we bepalen op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa nemen we op tegen de nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen waarderen we op het nominale bedrag van de verplichting of het voorzienbare verlies. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de kapitaalgoederen, waarin we rekening houden met de kwaliteitseisen. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die in het jaarverslag vindt u het beleid hiervoor.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Verplichte paragrafen BBV

In het onderstaande overzicht is weergegeven waar de verplichte paragrafen van de BBV terug te vinden zijn in de Jaarstukken 2016 van de GGD West Brabant.

a: lokale heffingen	niet van toepassing
b: weerstandsvermogen	zie paragraaf 3
c: onderhoud kapitaalgoederen	zie paragraaf 5
d: financiering	zie paragraaf 2
e: bedrijfsvoering	zie paragraaf 1
f: verbonden partijen	zie paragraaf samenwerkingsverbanden
g: grondbeleid	niet van toepassing

Deloitte Accountants B.V.
 Voor identificatiedoeleinden.
 Behorend bij controleverklaring
 d.d. 13 april 2018

2. Balans per 31 december 2017

(in duizenden euro's)

	<u>31-12-2017</u>		<u>31-12-2016</u>	
	€	€	€	€
A c t i v a				
Vaste Activa				
Materiële vaste activa		10.153		9.884
Vlottende Activa				
Vorraden	56		42	
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	5.499		6.389	
Liquide middelen	82		84	
Overlopende activa	<u>344</u>		<u>183</u>	
		5.980		6.698
Totaal activa		<u>16.134</u>		<u>16.582</u>
P a s s i v a				
Eigen Vermogen				
Algemene reserve	852		700	
Bestemmingsreserves	3.710		3.038	
Resultaat	<u>489</u>		<u>1.882</u>	
		5.052		5.619
Voorzieningen		491		594
Langlopende Schulden		6.138		6.400
Vlottende Passiva				
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	1.881		2.483	
Overlopende Passiva	<u>2.572</u>		<u>1.486</u>	
		4.454		3.969
Totaal Passiva		<u>16.134</u>		<u>16.582</u>

Deloitte Accountants B.V.
 Voor identificatiedoeleinden.
 Behorend bij controleverklaring
 d.d. 13 april 2018

3. Toelichting op de balans per 31 december 2017

Materiële vaste activa

De materiele vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Gronden en terreinen	1.204	1.204
Bedrijfsgebouwen	8.223	8.128
Inventarissen	476	250
Vervoermiddelen	72	118
Overige materiële vaste activa	179	183
Totaal	10.153	9.884

In het overzicht hieronder staat het verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met een economisch nut:

	Boekwaarde 31-12-2016	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2017
Gronden en terreinen	1.204	0	0	0	0	0	1.204
Bedrijfsgebouwen	8.128	442	0	347	0	0	8.223
Inventarissen	250	328	0	101	0	0	476
Bedrijfsauto's	118	0	0	46	0	0	72
Overige materiële vaste activa	183	63	0	67	0	0	179
Totaal	9.884	832	0	562	0	0	10.153

Onder bijdragen van derden zijn de bijdragen van derden opgenomen die direct gerelateerd zijn aan de investering. Onder de afwaarderingen staan de afwaarderingen vermeld wegens duurzame waardeverminderingen.

De GGD West Brabant kent enkel materiële vaste activa met economisch nut. Ze hebben een economisch nut als ze verhandelbaar zijn (er een markt voor is) en/of als ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen.

In bijlage 1: "staat van Vaste Activa" is een detail overzicht van de materiële vaste activa opgenomen. Binnen de GGD West-Brabant zijn alleen activa aanwezig met economisch nut. De activa ten behoeve van uitvoering taken GHOR Midden West Brabant zijn onderdeel van dit overzicht.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Vorraden

De in de balans opgenomen voorraden betreft enkel handelsgoederen. Dit betreffen vaccins op voorraad:

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Handelsgoederen	55,9	42,0
Totaal	55,9	42,0

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan een jaar

De specificatie van in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder is

	Boekwaarde 31- 12-2017	Voorziening oninbaar- heid	Balans-waarde 31-12-2017	Balans-waarde 31-12-2016
Vorderingen op openbare lichamen	2.003	0	2.003	1.007
Uitzettingen in Rijks schatkist met rentetypische looptijd < 1 jaar	2.283	0	2.283	4.792
RC verhoudingen met niet financiële instellingen	0	0	0	0
Overige vorderingen	1.226	12	1.214	589
Totaal	5.512	12	5.499	6.389

De vorderingen op openbare lichamen betreffen het aandeel in het debiteurensaldo bij rijk, provincie en gemeenten. Het debiteurensaldo op niet openbare lichamen staat onder *Overige vorderingen*.

De waarde van de vorderingen op openbare lichamen is gestegen ten opzichte van 2016 aangezien er eind 2017 een inhaalslag is gemaakt m.b.t. verkoopfacturen.

Uitzettingen in 's Rijks schatkist met rentetypische looptijd < 1 jaar

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	€ 91.270	€ 166.592	€ 94.902	€ 90.135
Drempelbedrag	€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000
Ruimte onder het drempelbedrag	€ 158.730	€ 83.408	€ 155.098	€ 159.865
Overschrijding van het drempelbedrag	€ -	€ -	€ -	€ -

Het is toegestaan een relatief klein bedrag aan overtollige middelen buiten de schatkist aan te houden. De hoogte van het drempelbedrag is afhankelijk van de begrotingsomvang. Het drempelbedrag is gelijk aan 0,75% met een jaarlijkse begrotingsomvang tot € 500 miljoen. Als de begroting groter is dan € 500 miljoen dan is het drempelbedrag € 3,75 miljoen plus 0,2% van het deel van de begroting dat de € 500 miljoen overschrijdt. Het drempelbedrag is altijd minimaal € 250.000.

Het drempelbedrag bedraagt €250.000 (0,75% van een begrotingstotaal van € 28.351.304 is € 212.635 < € 250.000). Gemiddeld heeft er per kwartaal geen overschrijding op het drempelbedrag plaatsgevonden.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit:

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Kassaldi	2	4
Banksaldi	80	80
Totaal	82	84

Onder de liquide middelen zijn geen deposito's begrepen en ze zijn dus direct opneembaar. In de boekwaarde per 31 december 2017 zijn de banksaldi ten behoeve van uitvoering van de taken Bureau Gezondheid Milieu en Veiligheid, GHOR Midden West Brabant meegenomen. Tevens is in de boekwaarde per 31 december 2017 de banksaldi van Stichting Jeugdgezondheidszorg West Brabant alsmede van personeelsvereniging Pheniks opgenomen. Dit betreffen nevenrekeningen van de hoofdrekening van GGD West Brabant, waardoor deze opgenomen zijn in de jaarrekening 2017. Hier tegenover staan rekening courant verhoudingen met deze instellingen.

Overlopende activa

De post overlopende activa is als volgt te onderscheiden:

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van de volgende begrotingsjaren komen	344	183
Totaal	344	183

Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Algemene risico reserve	852	700
Bestemmingsreserves	3.710	3.038
Gerealiseerd resultaat	489	1.882
Totaal	5.052	5.619

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Het verloop in 2017 staat in dit overzicht per reserve:

	Boekwaarde	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Boekwaarde
	31-12-2016				31-12-2017
Algemene risico reserve	700		-28	180	852
Bestemmingsreserve Risico Plustaken	912		-60		852
Bestemmingsreserve JGZ 0-4	0		-163	163	0
Bestemmingsreserve Uitbraak infectieziekten	250				250
Bestemmingsreserve Friciekosten	163				163
Bestemmingsreserve Huisvesting	1.509		-19	919	2.409
Bestemmingsreserve Reorganisatie HSC	70		-70		0
Bestemmingsreserve Monitors	18	17			35
Bestemmingsreserve Sociaal-Medische zorg en dak en thuislozen	115		-115		0
Bestemmingsreserve IKB	0				0
Bestemmingsreserve hoger loonkosten	0				0
Terugbetaling resultaat 2016	0			620	0
Totaal	3.738	17	-455	1.882	4.561

Algemene risico reserve

De geplande onttrekking is gepleegd voor de financiering van de evaluatie van de stichting jeugdgezondheidszorg 0-4. Conform AB-besluiten op 30 maart en 06 juli 2017 om hier maximaal € 30k voor te reserveren.

Bestemmingsreserve risico plustaken

Per saldo is er sprake van 60k tegenvallers op de plusproducten. Dit is minder dan in de burap werd voorzien, waar de negatieve prognose ruim twee ton bedroeg. Ter compensatie wordt dit bedrag aan de reserve onttrokken en is het opgenomen in de exploitatie.

Bestemmingsreserve reorganisatie HSC

Ter dekking van de transitiekosten als gevolg van ontwikkelingen bij HSC en de tegenvallende exploitatie als gevolg daarvan, wordt de reserve ingezet ter gedeelte dekking van deze tegenvaller.

Bestemmingsreserve monitors

De reguliere aanvulling van de reserve ter dekking van de uitvoering van de geplande monitoren, waar de lasten van de monitors door de tijd heen worden gespreid.

Terugbetaling resultaat 2016

Terugbetaling resultaat 2016, zoals vastgesteld in de resultaatbestemming door het bestuur is verwerkt als een rechtsreekse vermogensmutatie.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Voorzieningen

De voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's zijn als volgt te specificeren:

	Boekwaarde 31-12-2016	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12-2017
voorz.bijz.pers.problemen	208	59	-5	-103	159
voorziening JGZ	0	0	0	0	0
Van derden verkregen middel die specifiek bested moeten worden	335		-42	0	293
Voorziening VPB	50			-12	38
Totaal	594	59	-47	-115	491

Voorziening bijzondere personeelsproblemen GGD

Voorziening ter dekking van wachtgeldregelingen voortvloeiend uit in het verleden aangegane verplichtingen voor voormalig personeel.

Hierbij maken we per regeling een inschatting van de toekomstige kosten. Jaarlijks wordt de voorziening op het juiste dekkingsniveau gebracht.

VPB

Sinds 2016 zijn overheidslichamen VPB-plichtig om een gelijk speelveld tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen te creëren.

De VPB-heffing moet worden bepaald op basis van de fiscale grondslag. Dit betekent dat de fiscale winstbepaling extracomptabel zal plaatsvinden en er geen latente belastingvorderingen en/of schulden worden gevormd. Er is een voorziening gevormd om aan de verplichting te kunnen voldoen.

Voorziening van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden

Deze voorziening bestaat uit de middelen die in het verleden zijn verkregen van de gemeenten ten behoeve van het Elektronische Kind Dossier.

Een andere voorziening in deze categorie betreft voor Bureau Gezondheid Milieu en Veiligheid. De deelnemende partners in deze voorziening zijn GGD Hart voor Brabant, GGD Brabant Zuid Oost, GGD Zeeland en GGD West Brabant.

De voorzieningen van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden zijn als volgt te specificeren:

	Boekwaarde 31-12-2016	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12-2017
Voorziening vooruitontvangen gelden Elektronisch Kind Dossier	102				102
Voorziening Bureau Gezondheid Milieu en Veiligheid	233		-42		191
Totaal	335	0	-42	0	293

Een gespecificeerd overzicht van de voorzieningen is opgenomen in bijlage 1.2: "Staat van Reserves en Voorzieningen" en in bijlage 1.9 Toelichting Reserves en voorzieningen

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Langlopende schulden

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Schuld aan binnenlandse banken restschuld 1 januari	6.400	6.662
Aflossing in boekjaar	263	263
Totaal	6.138	6.400

Er zijn geen zekerheden verstrekt. Bijlage 3 "Staat van Langlopende Schulden" geeft een gespecificeerd overzicht per lening. De aflossing voor de jaarschijf 2017 bedraagt € 262.500.

Flottende passiva

Onder de flottende passiva zijn opgenomen:

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Netto-flottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	1.881	2.483
Overlopende passiva	2.572	1.486
Totaal	4.454	3.969

De Netto-flottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan een jaar worden als volgt gespecificeerd:

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Banksaldi	0	31
Crediteuren	513	783
loonheffing en sociale premies	1.032	1.475
RC verhoudingen met niet financiële instellingen	252	150
omzetbelasting	84	44
Totaal	1.881	2.483

In 2017 is hard gewerkt om alle facturen met betrekking tot 2017 tijdig goed te keuren en betaalbaar te stellen. Dit heeft ertoe geleid dat het crediteurensaldo eind 2017 lager is dan het crediteurensaldo eind 2016.

Verrekeningen tussen GGD West Brabant en GGD Hart voor Brabant zijn eind 2017 nog in beeld gebracht voor de actualisatie van de RC-verhouding. Per saldo heeft West-Brabant meer te vergoeden aan Hart voor Brabant, dan andersom. Tevens is dit saldo hoger dan eind 2016.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

R/C verhoudingen met niet financiële instellingen

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
PV Phenix	-44	-42
GGD Hart voor Brabant	-208	-108
Totaal	-252	-150

Overlopende passiva

De specificatie van de overlopende passiva is als volgt weer te geven:

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	2.319	1.321
- de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	226	0
- Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	27	166
Totaal	2.572	1.486

Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen bevatten onder andere de verschuldigde betaling aan partners in het kader van CJG (ca. € 275K), afrekening met de Veiligheidsregio MWB in het kader van GHOR MWB 2017 (ca. € 630k) en overige verplichtingen zoals reguliere te betalen inkopen. In afwijking met 2016 is afrekening met de VR MWB ca. € 280k hoger, Terug te betalen gelden inzake zorgopleidingen € 220k en reguliere te betalen inkopen was ca. € 200k hoger in 2017.

Het verloop van de vooruit ontvangen subsidies:

	Stand 1-1-2017	Toevoegingen	Bestedingen	Stand 31-12-2017
Kansfonds	€ -	€ 50.000	€ 18.533	€ 31.467
Tijd van je leven	€ -	€ 225.625	€ 142.508	€ 83.117
JIVES	€ -	€ 84.825	€ 84.427	€ 398
Subsidie Gemeente Breda (CJG)	€ -	€ 5.848.850	€ 5.848.850	-
M@z!	€ -	€ 57.963	€ -	€ 57.963
Zorgnetwerk ABR	€ -	€ 1.549	€ -	€ 1.549
Klijnsma gelden	€ -	€ 79.563	€ 27.774	€ 51.789
Totaal	€ -	€ 6.348.375	€ 6.122.092	€ 226.283

4. Niet in balans opgenomen verplichtingen

Huurverplichtingen

Door de GGD zijn langlopende financiële verplichtingen aangegaan inzake:

Huurkosten voor een jaarbedrag van € 584.727 en een totaalbedrag van € 1.337.810

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

5. Overzicht baten en lasten 2017 GGD West-Brabant

(in duizenden euro's)

	Realisatie 2017 €	Begroting 2017 €	Realisatie 2016 €
Baten			
Bijdrage deelnemende gemeenten	17.003	17.018	16.718
Overige bijdrage gemeenten	72	68	69
Opbrengsten uit Tarieven	2.138	0	2.022
Overige Opbrengsten	14.417	10.684	14.268
Vrijval Voorzieningen	47	213	1.385
Totale Baten	33.678	27.983	34.462
Lasten			
Salarissen en Sociale Lasten	13.696	17.142	16.362
Personeel Derden	5.016	544	1.885
Overige Personeelskosten	944	1.136	911
Kapitaallasten	963	1.250	954
Toevoeging Voorzieningen	39	163	332
Overige Bedrijfskosten	11.525	6.836	11.847
Materiele kosten Hét Service Centrum	1.574	1.262	1.075
Totale Lasten	33.758	28.333	33.365
Totaal saldo van baten en lasten	-80	-350	1.098
Financieel Resultaat	132	149	124
GEREALISEERD TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN	52	-201	1.221
Toevoeging Reserves	-18	-18	-18
Onttrekking bestemmingsreserve loonkosten 2016	0	0	97
Onttrekking bestemmingsreserve risico plustaken	60	0	0
Onttrekking bestemmingsreserve (in kader van JGZ)	27	0	0
Onttrekking bestemmingsreserve HSC	70	70	0
Onttrekking bestemmingsreserve Huisvesting	19	19	0
Onttrekking bestemmingsreserve Dak en Thuislozen	115	130	100
Onttrekking bestemmingsreserve monitors	0	0	29
Onttrekking bestemmingsreserve JGZ	163	0	0
Onttrekking bestemmingsreserve IKB	0	0	452
	437	201	661
GEREALISEERD RESULTAAT	489	0	1.882

Deloitte Accountants B.V.
 Voor identificatiedoeleinden.
 Behorend bij controleverklaring
 d.d. 13 april 2018

6. Toelichting op het overzicht baten en lasten 2017

Belangrijke verschillen, tussen de realisatie en de begroting na wijziging, krijgen een toelichting. Zoals reeds eerder vermeld zijn de lasten en baten van Bureau Gezondheid Milieu en Veiligheid en GHOR Midden West Brabant een onderdeel van de jaarrekeningcijfers 2016 GGD West Brabant.

6.1. Baten

De baten van GGD hebben zich in 2017 ten opzichte van de raming na wijziging als volgt ontwikkelt:

(in duizenden euro's)

	Realisatie begrotings jaar	Begroting jaar	Verschil	Realisatie voorgaand jaar
Bijdrage deelnemende gemeenten	17.003	17.018	-15	16.718
Overige bijdrage gemeenten	72	68	4	69
Opbrengsten uit Tarieven	2.138	0	2.138	2.022
Overige Opbrengsten	14.417	10.684	3.733	14.268
Vrijval Voorzieningen	47	213	-166	1.385
Totaal	33.678	27.983	5.695	34.462

Bijdrage deelnemende gemeenten

Het verschil van 15.000EUR betreft een aanpassing in de huisvestingskosten van Geertruidenberg. De huisvestingskosten zijn lager dan tijdens opstellen van beleidsbegroting 2017 was ingeschat. Jaarlijks wordt een afrekening van huisvestingskosten voor stichting JGZ opgesteld. In dit geval is er echter voor gekozen om de aanpassing nu al te verwerken en niet pas achteraf tijdens eindafrekening.

Opbrengsten uit tarieven

Dit is niet apart begroot in de beleidsbegroting en is onderdeel van de overige opbrengsten. Voor toekomstige begrotingsjaren passen we dit aan.

Overige Opbrengsten

De opbrengsten alsmede de lasten die samenhangen met CJG zijn niet opgenomen in de beleidsbegroting 2017. Dit levert een verschil op van:5.543K. Voor toekomstige begrotingsjaren passen we dit aan.

De opbrengsten zijn vanwege diverse redenen circa € 250.000 hoger dan begroot. Zo zijn er bij Seksuele Gezondheid nagekomen opbrengsten ontvangen en zijn er meer medische verrichtingen consulten uitgevoerd waardoor de opbrengsten circa € 140.000 hoger zijn in de begroting is opgenomen. Daarnaast hebben verschillende teams hogere opbrengsten vanwege meer en grotere externe projecten dan begroot (€ 100.000). Hier staan voor een deel ook hogere kosten tegenover. Verder is er bij de begroting geen rekening gehouden met zowel de kosten, als de bijdrage van Zundert (€ 150.000) in het kader van Fort Oranje. Het resterende verschil zit verspreid over diverse afdelingen binnen de GGD.

Vrijval voorzieningen

Door de omschakeling in de systematiek van de reservering voor het grote en meerjarige onderhoud, is er voor dit doel geen onttrekking aan de voorziening meer mogelijk. Daarmee zijn de gerealiseerde baten substantieel lager. Evenwel was er bij de voorziening voor personeelsgerelateerde kosten een meevaller doordat risico's waarvoor is gereserveerd zich niet in die omvang gaan materialiseren (€ 47k).

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

6.2. Lasten

De ontwikkeling van de lasten van GGD is in 2017 ten opzichte van de raming na wijziging zijn:

(in duizenden euro's)

	Realisatie begrotings jaar	Begroting jaar	Verschil	Realisatie voorgaand jaar
Salarissen en Sociale Lasten	13.696	17.142	-3.446	16.362
Personeel Derden	5.016	544	4.472	1.885
Overige Personeelskosten	944	1.136	-192	911
Kapitaallasten	963	1.250	-287	954
Toevoeging Voorzieningen	39	163	-124	332
Overige Bedrijfskosten	11.525	6.836	4.689	11.847
Kosten Hét Service Centrum	1.574	1.262	312	1.075
Totaal	33.758	28.333	5.425	33.365

Er zit een verschuiving in salarissen en sociale lasten en de post personeel derden. Personeelskosten van de stichting JGZ zijn in de begroting 2017 opgenomen onder salarissen en sociale lasten en in de realisatie onder personeel derden. Het betreft hier een bedrag van 2.977K

Salarissen en Sociale Lasten

Vacatures (tijdelijk) niet ingevuld als gevolg van dreigende overschrijding van de begroting. Daarnaast zijn een aantal vacatures niet opgevuld met vast personeel maar met personeel derden i.v.m. organisatie ontwikkelingen. Een tegengesteld effect is de CAO verhoging per 1-8-2017 die is geweest, hierdoor zijn de kosten gestegen en is een deel van de gerealiseerde besparing weer teniet gedaan.

Personeel derden

Meer inhuur van personeel ter tijdelijke invulling van vacatures met het oog op organisatie ontwikkelingen. In totaliteit is de post Inhuur personeel derden in lijn met realisatie 2016 (ca. 2 mln.), want in de realisatie is 3 mln. toe te schrijven aan personeelskosten van de stichting JGZ WB. Het verschil wordt veroorzaakt doordat de personeelskosten in de begroting op de post 'salarissen en sociale lasten' is geraamd, maar voor de verslaggeving moeten deze lasten op de post 'personeel derden'. Vanaf 2018 speelt dit niet meer door de overkomst van het personeel.

Overige personeelskosten

De (bij)scholing binnen JGZ (à € 245k) is minder snel gelopen dan geraamd en zal worden herpland, mede in het licht van preferenties en mogelijkheden samenhangend met de overkomst van het personeel vanuit de stichting JGZ 0-4 naar de GGD 2018

Kapitaallasten

Er zijn een aantal fysieke investeringen uitgesteld, waardoor er minder afschrijvingslasten en minder rente over activa is dan begroot.

Toevoeging voorzieningen

Door de omschakeling in de systematiek van de reservering voor het grote en meerjarige onderhoud, is er voor dit doel geen toevoeging aan voorzieningen meer. Daarmee zijn de gerealiseerde toevoegingen substantieel lager. Dit was nog niet bekend ten tijde van het opstellen van de beleidsbegroting.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Overige Bedrijfskosten

De opbrengsten alsmede de lasten die samenhangen met CJG zijn niet opgenomen in de beleidsbegroting 2017. Dit levert een verschil op van: 5.543K. Voor toekomstige begrotingsjaren passen we dit aan.

- Huurkosten binnen JGZ (consultatiebureaus's) lager dan begroot: €75.000
- Minder vaccinaties leidt tot minder kosten €150.000: het protocol voor reizigers is veranderd, waardoor er minder vaccinaties worden geadviseerd. Daarnaast was er een landelijk tekort van Hep A vaccins wat heeft bijgedragen.
- Innovatiekosten lager dan begroot €160.000: wegens verwachtte tekorten in de begroting is besloten een aantal innovatieprojecten (tijdelijk) te stoppen.
- I.v.m. de invoering van de VPB plicht was er een post van €50.000 opgenomen in de begroting. De VPB aanslag voor 2017 is nog niet bekend, maar zal naar verwachting een stuk lager uitvallen.
- Besparingen in het kader van het uitstellen van investeringen in de bedrijfsvoering
- Kosten in het kader van Fort Oranje waren niet opgenomen in de begroting.

Kosten het service centrum

De kosten van het service centrum zijn hoger dan begroot. Zie voor een specificatie van de kosten de bijlage met de kostenverdeelstaat van het HSC in bijlage 1.5.

Overzicht structurele toevoegingen aan de reserves

Monitoring op de reserves vindt periodiek plaats. Er hebben geen nieuwe structurele toevoegingen of onttrekkingen plaatsgevonden aan de reserves in 2017.

Begrotingsrechtmatigheid

Conform kadernota rechtmatigheid zijn overschrijdingen van de begroting die worden gecompenseerd door direct te relateren opbrengsten niet aangemerkt als financiële onrechtmatigheid voor de verklaring.

Bij kostenoverschrijdingen stelt de GGD West Brabant het algemeen bestuur daarvan in kennis via de bestuurs-rapportage.

De verklaarde afwijkingen op de baten en lasten passen binnen de eerder versterkte informatie.

De in 2017 gedane investeringen (verbouwing en inventaris) in het gebouw aan de Doornboslaan met het oog op een betere benutting voor de GGD en hoofdhuurder Veiligheidsregio MWB, passen wel binnen de voorziene kapitaalslasten, maar zijn niet opnieuw gematcht aan het plafond van de investeringsruimte (investeringskrediet) die aan het algemeen bestuur is voorgelegd als onderdeel van de begroting 2017. Hierdoor is er een tekort aan investeringskrediet voor deze twee categorieën van € 756.000. Deze tekortkoming leidt tot begrotingsonrechtmatigheid van dezelfde omvang. Voor 2018 e.v. zal de investeringsplanning opnieuw worden herijkt en aan het algemeen bestuur worden voorgelegd.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

6.3 Resultaat

(in duizenden euro's)

	Realisatie begrotings jaar	Begroting jaar	Verschil	Realisatie voorgaand jaar
Baten	33.678	27.983	5.695	34.462
Lasten	33.758	28.333	5.425	33.365
Saldo	-80	-350	270	1.098
Onvoorzien	0	0	0	0
Totaal saldo van baten en lasten	-80	-350	270	1.098
Financieel Resultaat	132	149	-17	124
Toevoeging/onttrekking aan reserves	437	201	236	661
Gerealiseerd resultaat	489	0	489	1.882

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

7. Wet normering bezoldiging topfunctionarissen

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op GGD West-Brabant van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2017 voor GGD West-Brabant is € 181.000 Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens voor de duur) van de dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Naast de hieronder vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2017 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden. Er zijn in 2017 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.

bedragen x € 1	Annemieke van der Zijden
Functiegegevens	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 – 31/12
Deeltijdfactor in fte	1,0
Gewezen topfunctionaris	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	133.035
Beloningen betaalbaar op termijn	17.068
<i>Subtotaal</i>	<i>150.103</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	181.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.
Totale bezoldiging	150.103
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Gegevens 2016	
Aanvang en einde functievervulling in 2016	01/01 – 31/12
Deeltijdfactor 2016 in fte	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	123.193
Beloningen betaalbaar op termijn	14.654
Totale bezoldiging 2016	137.847

Deloitte Accountants B.V.
 Voor identificatiedoeleinden.
 Behorend bij controleverklaring
 d.d. 13 april 2018

NAAM TOPFUNCTIONARIS	FUNCTIE
A. van der Zijden	Directeur
C.J.M.A. van Esch*	Directeur
L.C. Poppe-de Looff	Dagelijks bestuur
R. Bergsma	Dagelijks bestuur
C. van Geel	Dagelijks bestuur
M. Haagh	Dagelijks bestuur
A.A.B. Theunis	Dagelijks bestuur
H. van Oers	Dagelijks bestuur
M. van Beers	Dagelijks bestuur
M. van de Wijgert	Dagelijks bestuur
M. Becqué	Dagelijks bestuur
L.C. Poppe-de Looff	Algemeen bestuur
F. Naterop	Algemeen bestuur
C. Janssen	Algemeen bestuur
J.C.M. Vermeer	Algemeen bestuur
Y. Kammeijer	Algemeen bestuur
M. Haagh	Algemeen bestuur
J van Oosterhout	Algemeen bestuur
J. Schouw	Algemeen bestuur
A. de Jongh	Algemeen bestuur
J.C.M. Paantjens	Algemeen bestuur
E. Schoneveld	Algemeen bestuur
M. Witte - Jansse	Algemeen bestuur
C. van Poppel	Algemeen bestuur
M. de Bruijn	Algemeen bestuur
C.J.M. van Geel	Algemeen bestuur
Y. de Boer	Algemeen bestuur
L. van der Beek	Algemeen bestuur
R. Bergsma	Algemeen bestuur
J. Aarts	Algemeen bestuur
A.A.B. Theunis	Algemeen bestuur
M. van Beers	Algemeen bestuur
M. van de Wijgert	Algemeen bestuur

* verloning vindt plaats via de GGD Hart voor Brabant

Deloitte Accountants B.V.
 Voor identificatiedoeleinden.
 Behorend bij controleverklaring
 d.d. 13 april 2018

Overige gegevens

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

1. Resultaatbestemming

Een separaat resultaatbestemmingsvoorstel zal tegelijk met het jaarbericht aan het algemeen bestuur worden aangeboden.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

2. Bestuursverklaring

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

3. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

1. Bijlagen

- 1.1. Staat van vaste activa
- 1.2. Staat van reserves en voorzieningen
- 1.3. Staat van langlopende leningen
- 1.4. Bestuurssamenstelling
- 1.5. Kostenverdeelstaat – het service centrum
- 1.6. Jaarverslag kwaliteit
- 1.7. Exploitatieoverzichten Stichting Jeugdgezondheid West Brabant, Bureau Gezondheid Milieu en Veiligheid en GHOR Midden en West Brabant 2017.
- 1.8. Voorstel terug te betalen resultaat jeugdgezondheidszorg 0 – 4 jarigen
- 1.9. Toelichting Reserves en voorzieningen

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

1.1 Staat van vaste activa

Omschrijving van de Kapitaalsuitgaven	Aanschaf waarde begin 2017	Investerings 2017	Desinvesterings 2017	Aanschaf waarde einde 2017	Aantal jaren afschrijving	Cumulatieve afschrijvingen begin 2017	Afschrijvings kosten 2017	Vrijval afschrijvingen 2017	Boekwaarde begin 2017	Boekwaarde einde 2017
Gronden en terreinen										
2100 Gronden en terreinen	1.204.165	0	0	1.204.165	n.v.t.	0	0	0	1.204.165	1.204.165
TOTAAL :	1.204.165	0	0	1.204.165		0	0	0	1.204.165	1.204.165
Bedrijfsgebouwen										
2200 Gebouwen	10.833.677	441.688	0	11.275.365	50 jr	2.722.109	334.378	0	8.111.568	8.218.877
2300 Bedrijfsinstallaties/ Installaties gebouwen	137.205	0	0	137.205	10 jr	120.279	12.939	0	16.926	3.987
TOTAAL :	10.970.882	441.688	0	11.412.570		2.842.389	347.317	0	8.128.493	8.222.864
Vervoermiddelen										
2400 Bedrijfsauto	609.371	0	0	609.371	5 jr	491.299	46.199	0	118.073	71.874
TOTAAL :	609.371	0	0	609.371		491.299	46.199	0	118.073	71.874
Inventarissen										
2500 Inventaris	1.110.527	327.669	8.558	1.429.638	10 jr	860.656	100.992	8.340	249.871	476.329
2510 Medische inventaris	0	0	0	0	10 jr	0	0	0	0	0
2520 Kantoorinventaris	0	0	0	0	10 jr	0	0	0	0	0
TOTAAL :	1.110.527	327.669	8.558	1.429.638		860.656	100.992	8.340	249.871	476.329
Overige materiële vaste activa										
2530 Ghor-materiaal	111.751	0	2.023	109.728	5 jr	103.639	2.120	1.989	8.113	5.959
2540 Telefonie/communicatie app.	304.816	0	0	304.816	5 jr	269.170	10.710	0	35.646	24.936
2560 Instrumentarium	120.112	0	10.275	109.838	10 jr	106.432	2.906	10.275	13.681	10.774
2580 C-2000 randapparatuur	112.971	0	0	112.971	5 jr	112.971	0	0	0	0
2600 Automatisering (hardware)	493.101	57.153	4.830	545.424	3 / 4 jr	457.869	25.190	4.830	35.232	67.195
2650 Automatisering (software)	729.506	5.369	71.162	663.713	3 / 4 jr	639.095	26.391	71.162	90.411	69.389
TOTAAL :	1.872.258	62.523	88.289	1.846.491		1.689.176	67.317	88.256	183.082	178.253
TOTAAL	15.767.203	831.879	96.847	16.502.235		5.883.519	561.824	96.595	9.883.684	10.153.487

1.2 Staat van reserves en voorzieningen

NAAM	SALDO BEGIN VAN HET DIENSTJAAR 01.01.2017	RESULTAAT BESTEMMING OVER 2016	TOENAMES TLV EXPLOITATIE IN 2017	OVERIGE TOENAMES IN 2017	AFNAMES TGV EXPLOITATIE IN 2017	OVERIGE AFNAMES IN 2017	SALDO EINDE VAN HET DIENSTJAAR 31.12.2017
RESERVES							
Algemene reserve GGD WB	699.743	180.000	0	-	-27.417	-	852.326
Bestemmingsreserve risico plustaken GGD WB	912.251		-	-	-60.000	-	852.251
Bestemmingsreserve JGZ 0-4	0	163.384			-163.384		0
Bestemmingsreserve uitbraak infectieziekten GGD WB	250.000	-	-	-	-	-	250.000
Bestemmingsreserve huisvesting GGD WB	1.508.908	918.950	-	-	-19.000	-	2.408.858
Bestemmingsreserve reorganisatie HSC GGD WB	70.140	-	-	-	-70.140	-	0
Bestemmingsreserve frictiekosten GGD WB	162.877	-	-	-	-	-	162.877
Bestemmingsreserve sociaal-medische zorg dak en thuislozen GGD WB	115.310				-115.310	0	0
Bestemmingsreserve monitors GGD WB	18.419		17.500			-	35.919
Terugbetaling resultaat 0-4 jarigen jeugdgezondheidszorg GGD WB	0	119.887					0
Terugbetaling resultaat	0	499.744					0
Resultaat GGD WB	0		-	489.000	-	-	489.000
TOTAAL RESERVES	3.737.648	1.881.965	17.500	489.000	-455.251	0	5.051.231
VOORZIENINGEN							
Voorziening BTW risico	0	-	-			-	0
Onderhoud panden GROGZ West-Brabant	0	-				-	0
Voorziening bijzondere personeelsproblemen	208.238	-	58.793	-	-4.904	-103.332	158.795
Voorziening VPB	50.000	0			0	-11.495	38.505
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden tbv GMV	233.564				-41.792		191.772
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden tbv EKD	101.890						101.890
TOTAAL VOORZIENINGEN	593.692	0	58.793	0	-46.696	-114.827	490.963
TOTAAL RESERVES & VOORZIENINGEN	4.331.340	1.881.965	76.293	489.000	-501.947	-114.827	5.542.194

Deloitte Accountants B.V.
 Voor identificatiedoeleinden.
 Behorend bij controleverklaring
 d.d. 13 april 2018

1.3 Staat van langlopende leningen

Jaarrekening 2017

OMSCHRIJVING	LENING NUMMER	INGANGS DATUM	LOOPTIJD	RENTE %	HOOFDSOM	AFLOSSINGEN T/M 2016	SALDO AAN HET BEGIN VAN HET DIENSTJAAR 2017	OPGENOMEN OF VERSTREKTE LENINGEN 2017	AFLOSSINGEN 2017	RENTE 2017	SALDO AAN HET EINDE VAN HET DIENSTJAAR 2017
Opgenomen leningen :											
BNG	40.102214	16-10-2006	Tot 1-7-2028	4,20%	2.000.000	800.000	1.200.000	0	100.000	50.400	1.100.000
BNG	40.102215	02-07-2007	Tot 1-7-2038	4,31%	3.500.000	1.300.000	2.200.000	0	162.500	224.120	2.037.500
BNG	40.102215	01-10-2007	Tot 1-7-2038	4,31%	3.000.000	0	3.000.000	0	0		3.000.000
TOTAAL OPGENOMEN LENINGEN					8.500.000	2.100.000	6.400.000	0	262.500	274.520	6.137.500
TOTAAL LANGLOPENDE LENINGEN					8.500.000	2.100.000	6.400.000	0	262.500	274.520	6.137.500

Deloitte Accountants B.V.
 Voor identificatiedoeleinden
 Behorend bij controleverklaring
 d.d. 13 april 2018

1.4. Bestuurssamenstelling

De GGD West-Brabant kent twee bestuursorganen: het algemeen bestuur en dagelijks bestuur.

Algemeen bestuur

Per 31 december 2017 was de samenstelling van het algemeen bestuur:

<u>Vertegenwoordiger</u>	<u>Gemeente</u>	<u>Functie</u>
F. Naterop	Aalburg	Lid
C. Janssen-Jansen	Alphen-Chaam	Lid
J.C.M. Vermeer	Baarle-Nassau	Lid
Y. Kammeijer	Bergen op Zoom	Lid
M. Haag	Breda	Lid
P. van Lunteren	Breda	Extra Lid
J. van Oosterhout	Drimmelen	Lid
J. Schouw	Etten-Leur	Lid
A. de Jongh	Geertruidenberg	Lid
J.C.M. Paantjens	Halderberge	Lid
E. Schoneveld	Moerdijk	Lid
M. Janse	Oosterhout	Lid
C. van Poppel	Roosendaal	Lid
A.A.B. Theunis	Roosendaal	Extra Lid
M. de Bruijn	Rucphen	Lid
C.J.M. van Geel	Steenbergen	Lid
Y. de Boer	Werkendam	Lid
L. van der Beek	Woensdrecht	Lid
R. Bergsma	Woudrichem	Lid
J. Aarts	Zundert	Lid
L.C. Poppe-de Looff (voorzitter)	Zundert	Extra Lid
Dhr. M. van Beers	GGD	Sectormanager
M. van de Wijgert	GGD	Secretaris

Dagelijks bestuur

Per 31 december 2017 was de samenstelling van het Dagelijks bestuur:

<u>Vertegenwoordiger</u>	<u>Gemeente</u>	<u>Functie</u>
L.C. Poppe-de Looff (voorzitter)	Zundert	Lid
R. Bergsma	Woudrichem	Lid
C. van Geel	Steenbergen	Lid
M. Haag	Breda	Lid
A.A.B. Theunis	Roosendaal	Lid
H. van Oers		Lid
M. van Beers		Lid
M. van de Wijgert		Lid
M. Becque		Lid
Directie		
A. van der Zijden	GGD West-Brabant	Directielid
K. van Esch	GGD West-Brabant	Directielid

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

1.5 Kostenverdeelstaat – het service centrum

Kostenverdeelstaat Hét Service Centrum

	Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
Bedrijfslasten			
Salariskosten	4.925.648	5.562.201	5.245.988
Personeel derden	1.563.736	439.664	896.332
Overige personeelskosten	458.473	230.234	222.454
Kapitaallasten	112.031	612.792	628.118
Huisvestingskosten	278	-	547
Bedrijfskosten	2.407.933	2.169.237	1.637.926
Toevoeging voorziening	236.742	-	235.864
Interne dienstverlening	634.944	656.902	654.116
Som der bedrijfslasten	10.339.785	9.671.030	9.521.345
Bedrijfsresultaat	10.339.785-	9.671.030-	9.521.345-
Financiële baten en lasten	-	28.424	22.067
Resultaat uit gewone bedrijfsvoering	10.339.785-	9.642.606-	9.499.278-
Vrijval voorziening	2.003	-	30.637
Te verdelen kosten	10.337.782-	9.642.606-	9.468.641-
GGD Hart voor Brabant	4.941.249	4.606.425	4.537.772
GGD West-Brabant	2.970.646	2.758.313	2.714.353
RAV Brabant Midden-West-Noord	1.771.961	1.649.935	1.644.283
GGD Noord- en Oost-Gelderland	653.926	627.934	572.232
Resultaat	-	-	-

In het aandeel voor GGD West-Brabant zit € 1.397.086 salariskosten. Het overige deel is verwerkt onder Kosten Het Service Centrum.

Deloitte Accountants B.V.
 Voor identificatiedoeleinden.
 Behorend bij controleverklaring
 d.d. 13 april 2018

1.6 Jaarverslag kwaliteit

Continu verbeteren en innoveren zijn onderdeel van onze manier van werken en hebben daarmee een belangrijke plaats in het bevorderen van onze kwaliteit. Zij hebben de veiligheid en kwaliteit van onze dienstverlening kritisch onder de loep genomen. Een aantal processen die daaraan bijdragen lichten we toe.

Klachten

Externe klachten vormen voor ons altijd aanleiding om met de klant in gesprek te gaan en om na te gaan wat we kunnen doen om de klacht op te lossen en in de toekomst zo mogelijk te voorkomen. Het optimaliseren van de dienstverlening staat ook vanuit deze cyclus centraal. Als gevolg van de intrede van de Wet kwaliteit klachten en geschillenzorg (Wkkgz) en om meer gestructureerd te reageren en te kunnen leren van klachten hebben we een centrale klachtenfunctionaris aangesteld. Door deze rol kan er effectief worden gemedieerd tussen de klant en het desbetreffende organisatieonderdeel of medewerker. In totaal werden er 75 klachten naar tevredenheid van de klant afgewikkeld een escalatie naar de geschillencommissie was niet nodig.

Meldingen van (bijna) incidenten

Om te leren van eigen (bijna) medische incidenten/ fouten hanteren wij een interne meldingsprocedure. Als er een (bijna) incident gemeld wordt, doen wij gestructureerd onderzoek middels de Prisma light methodiek naar oorzaken en nemen zonodig maatregelen om deze incidenten in het vervolg te voorkomen. De laatste jaren hebben wij medewerkers gestimuleerd om vaker incidenten te melden, in plaats van dat ze enkel ad/hoc oplossen, zodat ze gebruikt kunnen worden voor gerichte verbetermaatregelen. In 2017 werden in totaal veertig (bijna) incidenten gemeld. In 2016 waren dit er negentig.

Externe audit Lloyds Register

Met een jaarlijkse audit laten wij ons extern toetsen aan de HKZ-normen voor Publieke Gezondheid. Daarmee krijgen wij in beeld of wij 'leren en verbeteren' en het 'beheersen van risico's' voldoende in onze organisatie is ingeregeld en in ons DNA zit. Dit jaar hebben we verbeteringen kunnen laten zien op het gebied van informatievoorziening en sturing en verantwoording van resultaten. Middels een zogenoemd focusbezoek hebben we ons ook voorbereid op de hercertificeringsaudit medio 2018, waarbij we de transitie maken naar de nieuwe HKZ-norm (gebaseerd op ISO 9001: 2015).

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

1.7 Exploitatieoverzicht bureau Gezondheid Milieu en Veiligheid / GHOR Midden en West Brabant en jeugdgezondheidszorg 0 – 4 jarigen

	Realisatie Stichting JGZ West Brabant	Realisatie Bureau Gezondheid Milieu en Veiligheid	Realisatie GHOR Midden West Brabant
	€	€	€
Baten			
Bijdrage deelnemende gemeenten	3.961	0	0
Overige Opbrengsten	712	1.249	2.318
Vrijval Voorzieningen	0	0	0
Totale Baten	4.673	1.249	2.318
Lasten			
Salarissen en Sociale Lasten	2.860	574	1.152
Personeel Derden	0	285	45
Overige Personeelskosten	117	33	56
Kapitaallasten	0	0	57
Toevoeging Voorzieningen	0	0	0
Toevoeging Reserves	0	-42	0
Overige Bedrijfskosten	1.448	323	889
Materiele kosten Hét Service Centrum	205	76	119
Totale Lasten	4.630	1.249	2.318
Totaal saldo van baten en lasten	43	0	0
Financieel Resultaat	0	0	0
GEREALISEERD RESULTAAT	43	0	0

Deloitte Accountants B.V.
 Voor identificatiedoeleinden.
 Behorend bij controleverklaring
 d.d. 13 april 2018

1.8 Toelichting Reserves en voorzieningen

Reserves

Naam	Algemene risicoreserve
Doel	De GGD West Brabant moet een financiële buffer hebben in de vorm van een algemene risico reserve om niet voorzienbare financiële tegenvallers op te kunnen vangen en (voorzien) risico's die zich materialiseren. De noodzakelijke hoogte en normering van deze reserve wordt bepaald door de inschatting van de exploitatie- en balansrisico's en de mogelijkheid tot bijsturing (risicoanalyse). Hiervoor moet de algemene risicoreserve minimaal bedragen (reeds besloten): <ul style="list-style-type: none"> - 5% van het basistakenpakket van de gemeentelijke bijdrage - 10% van het maatwerk van de gemeentelijke bijdrage Het positieve of negatieve exploitatie saldo wordt met in acht name van het voorstel resultaatbestemming gemuteerd op de algemene risico reserve. Het maximum bedraagt 10 % van de gemeentelijke bijdrage.
Risico's	De gemeenten willen een stabiele bijdrage betalen voor de gemeentelijke producten. Deze algemene risicoreserve dient om schommelingen aan de kostenkant over de jaren heen te kunnen opvangen. Vermindering van de gemeentelijke bijdrage leidt tot ongedekte vaste kosten.
Soort	Algemene risicoreserve.
Motivering rubricering	Geen specifieke bestemming, opvang van schommelingen met als doel de gemeentelijke bijdrage stabiel te houden.
Bestemming	Geen specifieke bestemming.
Waardebepaling	Op basis van de beleidsbegroting 2017 bedraagt het gewenste minimum € 717.550 (5% van € 11.733.000 en 10% van € 1.309.000). Het maximum bedraagt € 1.304.200.
Saldo 31-12-2017	€ 852.326 positief.

Naam	Bestemmingsreserve 0-4 jarigen jeugdgezondheidszorg
Doel	Het saldo van de bestemmingsreserve 0 – 4 jarigen jeugdgezondheidszorg moet minimaal dekking bieden voor financiële tegenvallers in de exploitatie. Hiervoor moet de bestemmingsreserve minimaal bedragen: <ul style="list-style-type: none"> - 5% van het basistakenpakket van de gemeentelijke bijdrage - 10% van het maatwerk van de gemeentelijke bijdrage

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

	Het maximum bedraagt 10 % van de gemeentelijke bijdrage. Niet alle gemeenten nemen op dit moment dit product af, dus daarom moet uit de exploitatie van de 0 – 4 jarigen jeugdgezondheidszorg een afzonderlijke bestemmingsreserve opgebouwd worden.
Risico's	De gemeenten willen een stabiele bijdrage betalen voor de gemeentelijke producten voor de 0 – 4 jarige jeugdgezondheidszorg. Deze bestemmingsreserve dient om schommelingen aan de kostenkant over de jaren heen te kunnen opvangen. Vermindering van de gemeentelijke bijdrage 0 – 4 jarigen leidt tot ongedekte vaste kosten.
Soort	Bestemmingsreserve
Motivering rubricering	Geen specifieke bestemming, opvang van schommelingen met als doel de gemeentelijke bijdrage stabiel te houden.
Bestemming	Geen specifieke bestemming.
Waardebepaling	Op basis van de beleidsbegroting 2017 bedraagt het gewenste minimum € 206.326 (5% van € 3.824.504 en 10% van € 151.004). Het maximum bedraagt € 397.551.
Saldo 31-12-2017	€ 0

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Naam	Bestemmingsreserve risico plustaken
Doel	Het saldo van de reserve plustaken moet dekking bieden voor financiële tegenvallers in de exploitatie van deze producten: <ul style="list-style-type: none"> - minimaal 10% van de omzet plustaken - maximaal 20% van de omzet plustaken
Risico's	Tegenvallende opbrengsten uit plustaken. Voorbeelden van plustaken zijn: reizigersvaccinatie, Hepatitis B vaccinatie instellingen, sociaal-medische advisering, forensische geneeskunde (exclusief lijkschouwing en bereikbaarheid Wet veiligheidsregio's), technische hygiënezorg en diverse projecten (zoals academische werkplaats, CJG's en subsidie rond zorg en welzijn van burgers. Vermindering van plustaken leidt tot ongedekte vaste kosten.
Soort	Egalisatie reserve
Motivering rubricering	Om ongewenste schommelingen op te vangen in de tarieven die aan derden in rekening worden gebracht. Opvangen van desintegratiekosten bij beëindiging.
Bestemming / besteding	Geen specifieke besteding
Waardebepaling	Minimaal 10% van de begrote opbrengsten uit tarieven en de overige opbrengsten Op basis van de beleidsbegroting 2017: <ul style="list-style-type: none"> - minimaal 10% van € 6.569.000 = € 656.900 - maximaal 20% van € 6.569.000 = € 1.313.800
Saldo 31-12-2017	€ 852.251

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Naam	Bestemmingsreserve Uitbraak infectieziekten
Doel	Het doen van een reservering voor het opvangen van kosten t.b.v. de voorbereiding op en de uitvoering van acties bij het uitbreken van middelgrote infectieziekten explosies.
Risico's	Uitbraak infectieziekten: voorbereidings- en uitvoeringskosten.
Soort	Bestemmingsreserve.
Motivering rubricering	Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de financiële omvang moeilijk is te schatten (zeker qua frequentie).
Bestemming / besteding	Vorbereidings- en uitvoeringskosten bij het uitbreken van een infectieziekte
Waardebepaling	Schatting € 250.000 voor middelgrote uitbraak (kosten TBC-campagne Baarle-Nassau 2001-2002 circa € 200.000) (kosten meningococcencampagne Moerdijk 2001 circa € 150.000). Conform AB besluit van 15-1-2010 aanvullen tot maximaal € 250.000.
Saldo 31-12-2017	€ 250.000.

Naam	Bestemmingsreserve reorganisatie Hét Servicecentrum
Doel	Bestemmingsreserve ter dekking van de transitiekosten als gevolg van ontwikkelingen bij Hét Servicecentrum.
Risico's	Toekomstige incidentele uitgaven.
Soort	Bestemmingsreserve
Motivering rubricering	Opvangen van incidentele uitgaven.
Bestemming / besteding	Transitiekosten als gevolg van ontwikkelingen bij Hét Servicecentrum
Waardebepaling	Inschatting
Saldo 31-12-2017	€ 0

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

	Bestemmingsreserve huisvesting
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt ingezet ter dekking van de hogere huisvestingskosten na verhuizing naar het pand aan de Doornboslaan en voor het geplande groot onderhoud of vervangingsinvesteringen voor kapitaalsgoederen.
Risico's	Hogere afschrijvingskosten in de toekomst dienen gedekt te worden uit deze bestemmingsreserve, anders is er geen dekking voor de hogere exploitatiekosten.
Soort	Bestemmingsreserve
Motivering rubricering	Opvangen van hogere afschrijvingskosten in de toekomst en eventuele toekomstige huurderving.
Bestemming / besteding	Om de hogere afschrijvingskosten t.o.v. het oude pand te kunnen dekken. Tevens tijdelijk kunnen dekken van de kosten bij het wegvallen van de huuropbrengsten.
Waardebepaling	Verwachte toekomstige hogere afschrijvingskosten, die niet ten laste van de exploitatie gebracht kunnen.
Saldo 31-12-2017	€ 2.408.858

Naam	Bestemmingsreserve monitors
Doel	Bestemmingsreserve ter dekking van de kosten van een extra monitor, die 1 keer per 4 jaar plaats vindt als gevolg van landelijke eisen en harmonisatieafspraken. Jaarlijks 25% van de extra kosten van de monitor reserveren. Na 4 jaar deze kosten onttrekken uit deze bestemmingsreserve. De reserve heeft een egaliserend karakter.
Risico's	Toekomstige incidentele uitgaven 1 keer per 4 jaar.
Soort	Bestemmingsreserve
Motivering rubricering	Opvangen van incidentele uitgaven.
Bestemming / besteding	Kosten van de uitvoering van een extra epidemiologische monitors 1 keer in de 4 jaar
Waardebepaling	Schatting € 70.000 voor externe kosten van 1 monitor.
Saldo 31-12-2017	€ 35.919

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

Naam	Bestemmingsreserve frictiekosten
Doel	Bestemmingsreserve ter dekking van de frictiekosten als gevolg van bezuinigingen.
Risico's	Loonkosten tijdens de re-integratiefase, ww-kosten en bovenwettelijke ww-kosten en begeleidingskosten van ontslagen medewerkers, terwijl er geen taken verricht worden en er geen dekking is.
Soort	Bestemmingsreserve
Motivering rubricering	Opvangen van incidentele uitgaven.
Bestemming / besteding	Loonkosten tijdens de re integratiefase, ww-kosten en bovenwettelijke ww-kosten en begeleidingskosten ontslagen medewerkers.
Waardebepaling	Inschatting.
Saldo 31-12-2017	€ 162.877
Naam	Bestemmingsreserve sociaal medische zorg dak- en thuislozen
Doel	Bestemmingsreserve ter dekking van de kosten voor de uitvoering van de sociaal medische zorg voor dak- en thuislozen voor 2016 en 2017.
Risico's	De sociaal medische zorg voor dak- en thuisloze is onvoldoende geregeld. De GGD voert deze taak in opdracht van het AB uit in 2016 en 2017, maar hier staan geen opbrengsten tegenover.
Soort	Bestemmingsreserve
Motivering rubricering	Doordat de sociaal medische zorg voor dak- en thuislozen onvoldoende geregeld was, is in het AB van 9 april 2015 besloten om bij de resultaatbestemming van 2015 € 215.140 te doteren aan deze bestemmingsreserve. Hierdoor is geborgd, dat deze taken tot en met 2017 uitgevoerd kunnen worden.
Bestemming / besteding	Loonkosten en materiële kosten voor de uitvoering
Waardebepaling	Schatting € 215.140
Saldo 31-12-2017	€ 0

Naam	Bestemmingsreserve Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid
Doel	Het saldo van de bestemmingsreserve Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid (GMV) moet minimaal dekking bieden voor incidentele financiële tegenvallers in de exploitatie. Hiervoor moet de bestemmingsreserve minimaal bedragen: <ul style="list-style-type: none"> - 5% van de bijdrage deelnemende GGD'en (basistaken) - 15% van de markttaken Het maximum van de bestemmingsreserve bedraagt: <ul style="list-style-type: none"> - 10 % van de bijdrage deelnemende GGD'en

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018

	- 20% van de markt taken Het Bureau GMV werkt voor meerdere GGD'en, daarom moet uit de exploitatie van het Bureau GMV een bestemmingsreserve worden opgebouwd.
Risico's	De deelnemende GGD'en en bijbehorende gemeenten willen een stabiele bijdrage betalen voor het bureau GMV. Deze bestemmingsreserve dient om schommelingen aan de kostenkant over de jaren heen te kunnen opvangen. Vermindering van de gemeentelijke bijdrage 0 - 4 jarigen leidt tot ongedekte vaste kosten.
Soort	Bestemmingsreserve
Motivering rubricering	Opvang van incidentele financiële tegenvallers met als doel de bijdrage deelnemende GGD'en stabiel te houden.
Bestemming	Kosten m.b.t. de uitvoering van de taken van het bureau GMV.
Waardebepaling	
Saldo 31-12-2017	€ 191.772

Voorzieningen

Naam	Voorziening groot onderhoud panden GGD West-Brabant
Doel	Voorziening ter dekking van uit te voeren (groot en achterstallig) onderhoud aan de panden die de GGD in eigendom heeft. De voorziening dient ter egalisatie van de kosten van planmatig onderhoud.
Risico's	Hogere incidentele onderhoudskosten, die dan zorgen voor grote schommelingen in de kosten.
Soort	Voorziening.
Motivering rubricering	Egalisatievoorziening.
Bestemming / besteding	Uitvoering van groot onderhoud aan de panden in eigendom
Waardebepaling	Jaarlijkse dotatie o.b.v. lange termijn onderhoudsplan, kosten groot onderhoud t.l.v. voorziening.
Saldo 31-12-2017	€ 0

Deloitte Accountants B.V.
 Voor identificatiedoeleinden.
 Behorend bij controleverklaring
 d.d. 13 april 2018

Naam	Voorziening bijzondere personeelsproblemen
Doel	Voorziening ter dekking van de wachtgeldregeling voortvloeiend uit in het verleden aangegane verplichtingen voor voormalig personeel als gevolg van de bezuinigingen in 2012 t/m 2014 opdracht van het Algemeen Bestuur 3 x 3%. Deze voorziening is gevormd uit de bestemmingsreserve frictiekosten
Risico's	Toekomstige kosten voor huidige verplichtingen, vanuit het voorzichtigheidsprincipe is het beter om kosten te dekken vanuit een voorziening.
Soort	Voorziening.
Motivering rubricering	Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten.
Bestemming / besteding	Wachtgeldkosten en juridische kosten i.v.m. voormalige medewerkers.
Waardebepaling	Berekening op basis van reële verplichtingen in 2015 en verder.
Saldo 31-12-2017	€ 158.795

Naam	Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden tbv EKD
Doel	Beschikbaar gestelde middelen voor het doorontwikkelen en nieuwe ontwikkelingen van het digitale dossier JGZ (Kidos) en het ouderportaal Mijn Kind in Beeld.
Risico's	
Soort	voorziening
Motivering rubricering	Middelen mogen uitsluitend aan het betreffende doel worden besteed.
Bestemming	Digitaal dossier JGZ (Kidos_ en het ouderportaal Mijn Kind in Beeld.
Waardebepaling	Berekening op basis van beschikbaar gestelde middelen verminderd met de reeds gedane uitgaven.
Saldo 31-12-2017	€ 101.890

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 13 april 2018